DOCUMENT RESUME

ED 289 370 FL 017 084

TITLE	Letelepedesi Utmutato az Egyesult Allamokba = Resettlement Guide, Hungarian. A Guide for Refugees Resettling in the United States.
INSTITUTION	Center for Applied Linguistics, Washington, D.C.
SPONS AGENCY	Department of State, Washington, DC. Bureau of Refugee Programs.
PUB DATE	[87]
NOTE	94p.; For related documents, see FL 017 083-086.
PUB TYPE	Reference Materials - General (130) -- Guides - General (050)
LANGUAGE	Hungarian
EDRS PRICE	MF01/PC04 Plus Postage.
DESCRIPTORS	Acculturation; *Adjustment (to Environment); Compensation (Remuneration); Cultural Context; *Daily Living Skills; *Employment; Interpersonal Communication; *Land Settlement; Occupational Mobility; Public Education; *Refugees; Social Services; Social Values; Sociocultural Patterns; Voluntary Agencies
IDENTIFIERS	*Hungarians

ABSTRACT

The resettlement guide, in Hungarian, describes the initial stage of resettlement and the processes that refugees undergo as new arrivals. The information is intended to prepare refugees for the first few weeks in an American community and to explain fundamental aspects of American life. An initial chapter outlines issues and procedures in pre-arrival arrangements, resettlement, and legal status and explains some common refugee misconceptions about their reception and status in the United States. Subsequent chapters describe aspects of employment in the United States (employment and benefit types, pay, getting a job, and job mobility), income and expenditures (budgeting, shopping, and banking services), education systems for children and adults, the American social, political, and religious system (including social services, the health care system, government and law, religion in American life, and church sponsorship), and daily living (personal communication, papers to carry, cars, alcohol, privacy, punctuality, personal habits, social conventions, money matters, and weights and measures). Notes on American holidays and special days and a list of voluntary agencies are contained in final chapters. (MSE)

****
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
****

ED289370

RESETTLEMENT GUIDE

Hungarian

"PERMISSION TO REPRODUCE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY

G.R. Tucker

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)."

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)

☒ This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.

☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.

• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

A Guide for Refugees Resettling in the United States

BEST COPY AVAILABLE

FL017084

LETELEPEDÉSI ÚTMUTATÓ

AZ

EGYESÜLT ÁLLAMOKBA

Ez a **Letelepedési Útmutato az Egyesült Államokba** négy ismertetõ füzet átdolgozása, ameylyeket a Center for Applied Linguistics 1982-ben adott ki az Egyesült Államok Department of State jóvoltából. Az Útmutató az Egyesült Államok Önkéntes Szervezeteinek, a Center for Applied Linguistics, az Egyesült Államok Menekültsegélyzõ Programok Hivatalának és a Kormányközi Kivándorlási Szervezet képviselõi közös erõfeszítéseinek eredménye.

Habár ez Útmutató tartalmát az Egyesült Államok Department of State Menekültsegélyzõ Hivatalának jóváhagyásával fejlesztették ki, a tartalom nem tükrözi szükségszerûen a Hivatal politikáját és nem kell ehhez a Szövetségi Kormány jóváhagyását kérni.

A Department fenntartja ez Útmutató szabad szerzõi, nem kizárólago és visszavonhatatlan jogát sokszorosítani, kiadni vagy más formában használni, valamint használatára állami célokra feljogosítani valakit.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ

I Fejezet A LETELEPEDÉSI FOLYAMAT 1

A. Bevezetés

1. Beutazás előtt 2

a *Jóváhagyások: Ki a menekült?*
b *Elismerő nyilatkozat*
c. *Utazási költségek*
d. *Többletsúlyú csomag és US Vámellenőrzés*

2. Letelepedés 5

a. *Elvárások*
b. *A menekültsegély*
c. *Jótállók: Ki a jótálló?*
d. *Megérkezés*

3. Törvényes státus 9

a. *Menekült státus*
b *93-as vízum*
c *Állandó lakhelyű státus*
d *Állampolgársági státus*

4. Néhány gyakori félreértés 13

5. Kulturális beilleszkedés 14

B. Következtetés

II Fejezet MUNKAVÁLLALÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN 17

A. Bevezetés

1. Munkahelytipusok 18

a. *Szakképesítés nélküli munkahelyek*
b *Szakképesített munkahelyek*
c *Hivatásos munkahelyek*

2. Juttatástipusok 21

a *Társadalmi Biztosítás*
b *Munkanélküli segély (Unemployment Compensation)*
c *Dolgozók kártérítése (Workers Compensation)*
d *Életbiztosítás (Life insurance)*
e *Egészségügyi vagy orvosi biztosítás (Health or Medical Insurance)*
f *Nyugdíj programok (Retirement Plans)*
g *Betegszabadság (Sick Leave)*
h *Pihenőszabadság (Annual Leave)*

3. Fizetések és levonások 23

a *Fizetések*
b *Levonások*

4. Munkahelyszerzés 26

a *Munkahellyel kapcsolatos információk*
b *Munkahely-keresés*
c *Önéletrajz vagy Résumée*

5. Munkahelyváltoztatások-előléptetések 33

a *A munkahelyen*
b *Előléptetés a munkahelyen*
c *Munkahelyváltoztatás*

B. Következtetés

III Fejezet JÖVEDELEM ÉS KIÁDÁSOK 37

A. Bevezetés

1. A jövedelem beosztása 37

a *Fix kiadások*
b *Változó kiadások*

2. Bevásárlás 39

a *Bevásárlási információforrások*
b *Előnyös bevásárlás*
c *Hol lehet vásárolni*
d *Az áru kifizetése*
e *Áruforgalmi adó & vásárlási elismervény*
f *Garanciák*
g *Áruk visszaadása*
h *Hitelek használata*

3. **Bankszolgáltatások** 44

a *Csekkfolyószámlák (Checking Accounts)*
b *Takarékfolyószámlák*
c *Kölcsönök*
d *Értékmegőrző fiókok*

B. Következtetés

IV Fejezet ISKOLÁZTATÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN 49

A. Bevezetés

1. **Gyermekek iskoláztatása** 50

a. *Iskolatípusok*
b. *Amit tudni kell az iskolákról*
c. *Általános problémák*
d. *Iskolalátogatáson kívüli munka*
e. *Szülői felelősségek*
f. *A középiskola után*

2. **Felnőttek tanulása** 57

a. *Angol nyelvtanulás (ESL)*
b. *Felnőttek alapismeretekre való oktatása*
c. *Szakmai és műszaki iskolák*
d. *Főiskolák és egyetemek*
e. *Katonai szolgálat*

B. Következtetés

V Fejezet TÁRSADALMI-, POLITIKAI- ÉS VALLÁSI ÉLET 63

A. Bevezetés

1. **Társadalmi segélyek** 64

a. *Jövedelembiztosító programok*
b. *Más programok*

2. **Az amerikai egészségügyi ellátás** 66

a. *Közegészségügy*
b. *Magánorvosok*
c. *Klinikák*
d. *Kórházak*
e. *Mentőszolgálat*
f. *Fogorvosok*
g. *Orvosi & fogorvosi költségek fizetése*

3. **Kormány és tövények** 71

a. *Az USA politikai szerkezete*
b. *Politikai pártok és választások*
c. *Szabadság a törvény védelmében*
d. *Törvények az Egyesült Államokban*
e. *Törvényszéki védelem*
f. *A törvény alkalmazása és a közbiztonság*

4. **A vallás Amerikában** 75

a. *A vallás az amerikai életben*
b. *A felekezetek szerepe a jótállásban*

B. Következtetés

VI Fejezet TANÁCSOK A MINDENNAPI ÉLETHEZ 79

Útbaigazítás- vagy segítségkérés 79
Iratok, amelyeket magánál kell hordania 79
A személygépkocsi 79
Telefonszám információ 79
Alkohol 80
Közvetlenség 80
Magánügyek 80
Pontosság 80
Dohányzás 81
Személyes higénia 81
Borravaló 81
Számok leírása 81
Pénzrendszer 82
Súlyok és mértékegységek 82

VII Fejezet AMERIKAI ÜNNEPEK ÉS MEGEMLÉKEZÉSEK 85

VIII Fejezet AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÖNKÉNTES SZERVEZETEI 89

ELŐSZÓ

E Letelepedési Útmutató célja segíteni Önnek az új életmódba való beilleszkedésben az Egyesült Államokban.

Az Útmutató leírja a letelepedés első szakaszát és azt a folyamatot amelyen keresztül megy, mint újonnan érkezett az Egyesült Államokba. Ezeknek az információknak a célja felkészíteni Önt az első néhány hétre egy amerikai közösségben és tájékoztatót adni az Egyesült Államokkban való élet legfontosabb vetületeiről, mint a munkavállalás, iskoláztatás, kormányzat, törvények és fogyasztás.

Ennek az Útmutatónak más nyelven is vannak változatai. Ezek a «másnyelvű» változatok nem szóról szóra való fordításai az Útmutatónak, de ugyanazokat az információkat közlik.

Habár ebben az Útmutatóban levő adatok aránylag részletesek és segítséget nyújthatnak úgy az Egyesült Államokba való érkezés előtt, mint után, mégis nem adhatnak meg minden információt amelyre szüksége lenne új életében az Egysült Államokban. Semmilyen tájékoztató útmutatás nem mondhat el minden tudnivalót, mivel a letelepedés bonyolult folyamat. A legértékesebb kincs az Egyesült Államok életmódjába való sikeres beilleszkedéshez egy nyílt, befogadóképes elme és az Ön akarata, hogy elfogadjon minden új információt és tapasztalatot.

Minden jót kívánunk!

I. FEJEZET

A LETELEPEDÉSI FOLYAMAT

A. BEVEZETÉS

Az Egyesült Államokat, magától érthetően, gyakran nevezik a bevándorlók hazájának. A mai amerikaiak nagyrésze bevándorlók leszármazottjai, akik a szabadság és lehetőségek keresésében elhagyták hazájukat és akik emlékeznek az áldozatokra és a kemény munkára, amelyek szükségesek voltak egy új élet megteremtéséhez egy idegen országban. Ez összetett nemzet, mely értékeli a kulturális sokrétűséget és örvend az újonnan érkezőknek, akik dolgozni és hozzájárulni akarnak a társadalom fejlődéséhez.

Amikor a menkültek egy új országba érkeznek ahhoz, hogy a társadalomba sikeresen beilleszkedjenek mint állandó lakosok, a beilleszkedés felelőssége végül is saját magukra hárul. Viszont a letelepedésük elején valamennyi segitségre szorulnak. Ki vagy mi nyújthatja ezt az ideiglenes segitséget? A válasz erre a kérdésre együttmüködés az önkéntes szervezetek (voluntary agencies) és az Egyesült Államok kormánya (U.S. government) között. Az önkéntes szervezetek magánjellegű-, nem állami- és nem jövedelemet húzó csoportok, többen közülük vallási kapcsolatokkal, amelyek sok éve részt vesznek a menekültek letelepedésében. Az önkéntes szervezetek a menekültek Egyesült Államokba való letelepedése érdekében közös megegyezés alapján dolgoznak a Külügy Minisztériummal (Department of State) és a Menekültsegélyző Program Irodájával (Bureau for Refugee Programs) együtt.

A szövetségi kormány hozzájárulása újkeletű fejlemény a menekültek letelepedéséhez. Amikor az Egyesült Államokba először fogadtak be menekülteket letelepedés céljából, a magánjellegű önkéntes szervezetekre hárult teljesen a letelepités felelössége és nem volt állami hozzájárulás. Fontos tudomásul venni, hogy az évek folyamán mindegyik önkéntes szervezet kifejlesztette a saját letelepitési eljárását. Emiatt nagyon sokrétű a különböző önkentes szervezetek tevékenysége egy közösség keretén belül vagy több helyi kirendeltségnek a tevékenysége ugyanannál az országosszervezetnél. Mindemellett, a letelepedés első szakaszában mindegyik önkéntes szervezet gondoskodik arról, hogy a menekültek alapvető szükségletei ki legyenek elégitve és hogy a menekültek segitséget kapjanak az Egyesült Államokban való életmód megismerésére.

1. BEUTAZÁS ELŐTT

a. Jóváhagyások: Ki a menekült?

Az Egyesült Államok kormánya dönti el (az Egyesült Államok törvényi és kiválasztási kritériumai szerint) azt, hogy kit fognak mint menkültet elismerni az Egyesült Államokban.

Azoknak a személyeknek, akik menekültjogi bebocsátást kérnek, be kell nyújtaniuk kérésüket a Bevándorlási és Honosítási Irodához (Immigration & Naturalization Service - INS) és személyes kihallgatáson kell részt venniük az INS egy hivatalnokánál. Az 1980-as Menekültjogi Törvény 101 (a) (42) szakasza értelmében menkültnek számít:

> «minden olyan személy, aki hazáján kívüli országban, vagy akár más olyan országon kívül tartózkodik, ahol utoljára rendszeresen lakott, és aki nem tud, vagy nem akar oda visszammeni és nem képes vagy nem akarja annak az országnak a védelmét igénybe venni jól megalapozott faji, vallási, nemzetiségi, egy társadalmi csoportuláshoz való hovatartozási, vagy politikai meggyőződése miatti üldöztetése félelmében».

Azon kívül, hogy megállapítja, kit lehet befogadni az Egyesült Államokba és kit nem, az Egyesült Államok évente megszabja a bevándorlók számát és követelményeket határoz meg a menkültek kiválasztására. Az Egyesült Államok kormánya dönti el mely országokból és hány menekültet lehet befogadni az Egyesült Államokba. Az össz menekültek számának megengedett felső határa minden hivatalos évben - októbertől szeptemberig - változik. Szintén felső határt szab annak is, hány menkültet fogadnak be a világ különböző területeiről. A menekültek befogadását öt földrajzi területről veszik figyelembe: Afrika, Közelkelet, Keleteurópa / Szovjetúnió, Latinamerika és Délkeletázsia. A jóváhagyott menekültek száma nagyban változik egyik területről a másikra; egyes területekről kevesebb menekültet fogadhatnak be, míg más területekről több ezer menekültet is beengedhetnek. Emiatt egyike lesz azoknak a menekülteknek, akik különböző országokból - Afganisztán, Etiópa, Lengyelország, Szovjetunió, Kuba, Vietnam és még sok más országból - érkeznek az Egyesült Államokba minden évben.

Miután az INS jóváhagyta a beutazást az Egyesült Államokba mint menekült, a letelepítési tevékenységet - vagyis a segítségnyújtást az amerikai élet első időszakában - az önkéntes szervezetek bonyolítják le. Ezek a szervezetek úgy értik, hogy a menkültek az Egyesült Államokat választották,

ahol szabadságban új életet kezdhetnek és így felelősséget vállalnak arra, hogy segítsék őket új életük elkezdésében.

b. Elismerő nyilatkozat

Még utazás előtt *minden* menekültnek, akit befogadnak az Egyesült Államokba *bármely* önkéntes szervezet segítségével, alá kell írnia a következő, általában anyanyelvén fogalmazott «ELISMERŐ NYILATKOZAT»-ot. Ez kötelező eljárás az Egyesült Államokba való beutazáshoz.

ELISMERŐ NYILATKOZAT AZ ÖNKÉNTES SZERVEZETNEK

Név: _____

Sorszám: _____

Ön rövidesen menekültként megérkezik az Egyesült Államokba. Egy Önkéntes Letelepedési Szervezet fog Önért jótállni és segítséget is fog nyújtani.

Az önkéntes szervezet a helyi jótállóval vagy saját erőfeszítéséből biztosítja a kezdeti letelepedési szolgálatokat.

A jótállás célja minél hamarabb hozzásegíteni Önt a gazdasági önállósághoz, általában munkavállalás útján. A segítség célja az, hogy el tudja látni saját magát.

Hogy kifejezésre juttassa a jótállás megértését és egyetértését a jótállás feltételeivel, kérjük írja alá a következő nyilatkozatot:

1) Beleegyezem letelepedésembe bárhol az Egyesült Államok területén, ha nincsenek rokonaim vagy barátaim, akik segíteni tudnának vagy segíteni akarnának.

2) Ha beleegyeztem letelepedésembe egy bizonyos városban, az érkezésem után nem várhatom el, hogy áthelyezzenek és segítsenek egy másik városban.

3) Elfogadom a kezdeti elszállásolást amelyet nekem és családomnak biztosítanak.

4) Amennyiben munkaképes vagyok, bármely munkát elvállalok amely adódik, akár megfelel e munka szakképesítésemnek, akár nem. Tudomásul veszem, hogy munkahelyet változtathatok egy későbbi időpontban ha ez nem lenne megfelelő, de az önkéntes szervezet vagy a jótállo nem köteles nekem segíteni más munkahelyet találni.

5) Tudomásul veszem, hogy saját magam kell rendezzem tanulmányaim biztosítását és finanszírozását. Lehetőség van általában az angol nyelv elsajátítására esti tanfolyamokon tandíj nélkül is.

Tanú _____ Aláírás _____

Dátum _____ Dátum _____

A menekülteket felkérik arra, hogy írják alá a fenti nyilatkozatot azért, hogy tudatában legyenek annak, mi vár rájuk a megérkezésük után.

c. Utazási költségek

A repülése költségét a Kormányközi Kivándorlási Bizottság (Intergovernmental Committee for Migration - ICM) *kölcsönzi* az Egyesült Államok kormánya által létesített alapból. A repülés költsége ugyannorról a repülőtérről az Egyesült Államok barmely érkezési pontjára egyforma és minden esetben alacsonyabb, mint a rendes repülési díj.

Indulás előtt alá kell írjon egy Fizetési Kötelezvényt, amely szerint meg kell térítenie az utazási költséget. Elvárják, hogy visszafizesse ezt a kölcsönt. A kölcsön behajtását a jótálló önkéntes szervezet végzi. Ezt az összeget havi részletekben lehet visszafizetni, kezdetben talán egész alacsony összegekben, vagy vissza lehet fizetni egyben is. A kölcsön kamatmentes és addig áll fenn, amíg teljesen vissza nem téríti. A megtérített összeget visszaküldik az ICM irodának és újabb menekültek utazási költségeire fordítják, akik le szeretnének telepedni az Egyesült Államokban. Az Ön kölcsöne megtérítése lehetővé teszi a jövőben, hogy más menekültek is ugyanebben a segítségben részesüljenek.

d. Többletsúlyú csomag és US vámellenőrzés

Ön mint minden nemzetközi utas, 22 kg csomagot vihet magával. *Ezen felül mindenki saját maga fizet a többletsúly szállításáért.* Sem az ICM-nek, sem az önkéntes szervezeteknek nincs pénz alapjuk nagyobb súlyú csomag szállítása kifizetésére. A többletsúly valamint háziállatok szállításának feltételeit meg kell érdeklődni az önkéntes szervezeteknél az Egyesült Államokba való kiutazás *előtt*.

Az Egyesült Államok törvénye megtiltja bizonyos áruk bevitelét az USA területére, mint pld.: kábítószereket, gyümölcsöt, növényeket, zöldségeket és friss húst. Előírt gyógyszereket beengednek. Még az indulás előtt fontos megbeszélni az önkéntes szervezettel a vámszabályokat.

2. LETELEPEDÉS

a. Elvárások

A letelepedése sikerét inkább a saját magatartása, mint az ott kapott segítség határozza meg. Tudatában kell lennie annak, hogy az amerikaiak általában értékelik az «önálló» viselkédest. Habár az önkéntes szervezeteknél

dolgozó alkalmazottak meg próbálják megmutatni a helyes irányt és segítenek Önnek megérteni a különbséget az amerikai és az előbbi életforma között, ők mégis elvárjak, hogy kezdeményező legyen élete felépitésében az Egyesült Államokban.

Ha munkaképes, elvárják, hogy munkába álljon és minél hamarabb eltartsa magát, még ha a munka nem is közelíti meg az azelőtti tevékenységét vagy nincs is jól fizetve. Ha szükséges a nyelvtanulás, *elvárjak, hogy a munka mellett angolul is tanuljon.* A legjobb, ha nekifog angol nyelvet tanulni rögtön miután elhatározta, hogy letelepszik az Egyesült Államokban és azalatt az idő alatt, míg várja a beutazást a menedéket nyújtó országba.

Elvárják, hogy függetlenül éljen mindenfajta segítség nélkül, tanuljon meg önállónak lenni és tartsa el családját. A sikere attól függ, mennyire sajátítja el az amerikai törvényeket és viselkedési szabályokat. *Nem kell hátat fordítania saját értékeinek,* de meg kell értenie az amerikai értékeket, hogy beilleszkedjen az amerikai életformába. Habár a legtöbb jótálló és letelepedéssel foglalkozó alkalmazott megérti, hogy menekültnek lenni nehéz megpróbáltatás és hogy a beilleszkedés időt vesz igénybe, mindemellett elvárják a menekülttől, hogy minél hamarabb fenntartsa saját magát.

b. A menekültsegély

Minden önkéntes szervezet még az érkezés előtt előkészíti a letelepedést az Egyesült Államokban és megszervez bizonyos szolgáltatásokat ami a fogadtatást és a menekültek elhelyezését illeti. Jelenleg az önkéntes szervezetek egy egyszeri szerény menkültsegélyt kapnak a szövetségi pénzalapból az érkezés előtti előkészületekre és hogy a letelepedő menekültek kezdeti szükségleteit kielégítsék. A szervezetek központjai döntik el szerződéses alapon, hogyan használják fel ezt a segélyt.

Mivel a letelepedés hosszas és költséges folyamat lehet és mert a kormány által nyújtott segély nem elegendő minden szükséglet kielégítésére, *az önkéntes szervezetek gyakran kérik az önkéntesek segítségét is, hogy kipótolják a kapott segélyalapot.*

c. Jótállók: ki a jótálló?

Az önkéntes jótállók egyének, vagy csoportok, mint például felekezetek, zsinagógák vagy etnikai klubok. Ezeket a személyeket, vagy egyénekből álló csoportokat, legtöbbször «sponsor»-oknak nevezik. *Ezek az emberek jóindulatból és önkéntesen ajánlják fel segítségüket.* Ők megértik a

nehézségeket, amelyekkel küzdenek a menekültek amikor beilleszkednek egy olyan életformába, amely idegen számukra. Legtöbbször középjövedelmű amerikaiak, akik ismerik a nehézségeket ami a munkavállalást, a munkahely megtartását valamint számlák és adók kifizetését és gyermekek iskoláztatását illeti. *Az önkénteseket nem fizetik azért, hogy segítsenek Önnek és nem kötelességük ezt tenni, ők csupán segíteni szeretnének.*

Ha a menekültek rokonukhoz vagy barátukhoz mennek, az önkéntes szervezet ugyanúgy támaszkodhat a rokonra vagy a barátra, hogy segítséget nyújtson, mint bármely más idegen jótállóra. Többnyire a menekülteket elsősorban az önkéntes szervezet alkalmazottai segítik. Máskor egy kombináció alakul ki a fennebb említett lehetőségekből.

Emiatt az önkéntes szervezet letelepedési előkészületei mellett a «sponsora» az, aki gondoskodik, hogy a kezdeti szükségletei ki legyenek elégítve, aki lehet önkéntes személy avagy csoport, barát vagy rokon vagy akár képviselője a szervezetnek. Viszont az önkéntes szervezet az, *aki a végső felelősséget viseli,* hogy a menkült kezdeti szükségletei ki legyenek elégítve. Az Ön önkéntes szervezete az elsőfokú jótállója.

d. Megérkezés

Megérkezéskor az Egyesült Államokba mindenkire várnak a repülőtéren, ahol át kell esni az US vámvizsgálaton; felülviszgálják az iratokat és az INS jóváhagyja a belépést; aki folytatja útját, azt segítik átszállni a következő repülőjáratra. Az «érkezési» repülőtéren várja rokona, barátja, az önkéntes jótálló vagy a szervezet letelepedéssel foglalkozó alkalmatottja és elviszik a lakhelyére.

Elszállásolhatják egy szobába vagy lakásba, melyet előzetesen előkészítettek vagy ideiglenesen kaphat egy szobát egy olcsóbb szállodában, amelyet az önkéntes szervezet szerzett vagy lakhat együtt más menkült családdal, rokonokkal, barátokkal vagy valaki mással a közösségből. Ha ideiglenes lakást kap, az ott eltöltött idő attól függ, milyen hamar talál magának munkát.

A letelepedési folyamat keretén belül a rokonok, barátok, önkéntesek vagy szervezeti alkalmazottak segíteni fognak beilleszkedni az új közösségbe. Ugyanakkor:

1. Segíthetnek állandó lakást találni.

2. Segíthetnek megszerezni a Társadalmi Biztosító kártyát. A kártya kérvényezésének elismerése szükséges a munkakereséshez.

3. Megmutatják, hol lehet jutányosan vásárolni és így pénzt megtakarítani.

4. Megmutatják a helyi tömegközlekedési eszközök használatát (autóbuszokét és/vagy vonatokét) és megmutatják azokat az út-vagy vasút vonalakat, amelyeken hazulról különböző helyekre oda és vissza közlekedhet.

5. Megmagyarázzák az amerikai szokásokat és törvényeket.

6. Segítenek beiratni a gyerekeket az iskolába.

7. Tanáccsal látják el, vagy segítenek munkahelyet találni.

8. Segítenek megismerni más közösségi szolgáltatásokat a környéken a következő módon:

a) elküldik vagy elviszik, ha szükséges, orvosi vizsgálatra egy közegészségügyi klinikára. Lehet, hogy szükséges lesz alávetni magát orvosi vizsgálatnak rögtön megérkezése után az Egyesült Államokba. Néha az amerikai munkaadók, iskolák vagy társadalmi kirendeltségek egészségügyi bizonyítványokat kérnek.

b) Közösségi - vagy magán - angol nyelvtanfolyamot keresnek menekülteknek vagy önkéntes segítséget nyújtanak a nyelvtanulásban.

Ha szükséges, valamennyi időt tölthetnek el Önnel megmutatni lakása berendezésének használatát vagy felhívni a figyelmet arra, hogy milyen anyagok vagy felszerelések lehetnek veszélyesek, felkereshetik, hogy kérdésekre feleljenek vagy egyszerűen segítenek abban, hogy úgy érezze, hogy most már tagja az új közösségnek.

Ahányszor csak lehet, forduljon segítségért először (1) a rokonához, a barátjához, önkentes jótállójához (ha van ilyen), azután (2) az önkéntes szervezet helyi vagy körzeti irodájához és csak legultoljára, (3) ha máshonnan nem jön segítség, az országos szervezethez.

Több közösségben segítséget kérhet olyan helyi társadalmi kirendeltségektől, amelyek nincsenek hivatalos kapcsolatban a menekült letelepedési szervezetekkel. Azon kívül, hogy segítik a helyi lakosokat, ezek a kirendeltségek segíthetnek a menkültekenek is.

Tekintet nélkül arra, hogy mit tehetnek Önért, fontos kihangsúlyozni, hogy *Ön* az, aki végül is felelős a saját sikeres letelepedésében. Elvárják, hogy kezdeményező legyen élete kiépítésében az Egyesült Államokban. A sikere a saját teljesítménye lesz.

3. TÖRVÉNYES STÁTUS

a. Menekült státus

I-94-es nyomtatvány: Beutazását az Egyesült Államokba a *menekült státus* alapján engedélyezték. Amikor először érkezik az Egyesült Államokba, a Benvándorlási és Honosítási Iroda (Immigration and Naturalization Service) validálja az I-94-es nyomtatványt, ezzel felhatalmazást adva az USA-ban való tartózkodáshoz és munkavállaláshoz. *Ez a kártya lesz a legfontosabb irata addig, amig megkapja az állando ottartózkodási jogot (green card - zöld kártyát) az Egyesült Államokban.* Őrizze biztonságban és vigyázzon, hogy el ne veszítse. Másolatot kell róla készíteni saját használatra. Ha a kárta elveszne, a másolaton megvannak az adatok az irat helyettesítésére. A kártyán van az Ön nyolc számjegyű, A betűvel kezdődő iktatási száma, mint idegen állampolgár. Az idegenek ikatási számát általában «A» számnak ismerik.

Néhány dolog, amit tudni kell a menekült státusról

1. A menekültek az országban törvényesen tartózkodhatnak és «menekült státusban» maradhatnak addig, amig csak akarnak. Viszont joguk van státust változtatni «állandó lakhelyű idegen» («permanent resident alien») státusra, miután egy évet tartózkodtak az Amerikai Egyesült Államokban azzal a feltétellel, hogy nem sértik meg az Egyesült Államok törvéneit.

2. Ha szükséges, a menkültek utazhatnak az Egyesült Államokon kívülre is, de először az INS-től egy Menekült Utazási Okmányt «Refugee Travel Document» kell szerezzenek. Az INS ezen eljáráshoz, amelyet nem minden esethen hagynak jóvá, illetéket ró ki. Ezen okmány alapján vissza térhet az Egyesült Államokba, megtartván menkült státusát. De előzőleg ajánlatos megkérdezni az önkéntes szervezetét, mielőtt tervezné utazását. Van néhány szabály, amelyet tudomásul kell vennie. Például, ha visszatér saját országába, egy ilyen látogatás ellentmond a menkült státushoz való igényének. Ezt úgy értelmezhetik az US bevándorlási hatóságok, mint önkéntes lemondását a menkült státusról az Egyesült Államokban és lehet, hogy nem engedik még

egyszer beutazni. Úgyszintén, eredeti országa megakadályozhatja visszatérését az Egyesült Államokba. Azoktól az országoktól ahova utazni szeretne, beutazási vízumokat kell kérni és azon ország pedig megtagadhatja a vízum megadását. Az önkéntes szervezet segíthet kitölteni a szükséges nyomtatványokat, hogy megkaphassa a Menekült Utazási Okmányt az INS-től.

3. Ahhoz, hogy a menkült házastársa és kiskorú, nem házas gyermekei kövessék őt az Egyesült Államokba, be lehet adni a kérvényt családegyesítés végett. Ezt az eljárást 93-as vízumnak nevezik. Mivel ez közvetlenül érinti a menkülteket, az eljárás részletesen le van írva a következő szakaszban.

b. 93-AS VIZUM: Házastársak és kiskorú, nem házas gyermekek családegyesítése: Az 1980-as Menekültjogi Törvény 207 (c) (2) szakasza

Az Egyesült Államok kormánya elismeri, hogy több menkült a hazájából való távozás alkalmával otthagyja házastársát és gyermekeit, vagy más módon szakad el tőlük. A fennálló szabályok szerint amint a menekült megérkezik az Egyesült Államokba, kérheti, hogy kihozhassa az USA-ba fennebb említett családtagjait.

Azok a menekültek, akiknek házastársaik vagy kiskorú gyermekeik vannak külföldön *attól függetlenül, milyen nemzetiségűek vagy melyik országban tartózkodnak*, értesíteniük kell az önkéntes szervezetüket és segítségét kell kérjék a szervezetnek a 93-as vízum kérvénye beadásához a saját nevükben.

A 93-as vízum csupán a menekült házastársa és kiskorú, nem házas gyermekeinek beutazása engendélyezésére vonatkozik. A vízum nem garantálja, hogy az illető ország kormányhatósága jóváhagyja a házastárs vagy kiskorú gyermekek kiengedését.

A menekültek a 93-as vizumot csak az Egyesült Államokba való megérkezésük *után* kérhetik és csak ha a házasságuk *azelőtt* jött létre, mielőtt jóváhagyták beutazásukat mint menkültek az Egyesült Államokba. Azok a menekültek, akik 93-as vízumot kérvényeztek, minden lakhelyváltoztatásukat közölniük kell az önkéntes szervezettel egészen addig, amíg a családjuk egyesül.

A házastársak és kiskorú, nem házas gyermekek akik 93-as vízummal érkeznek az Egysült Államokba családegyesítés alkalmával, megkapják a menekült státust.

c. Állando lakhelyű státus

I-551-es nyomtatvány: Miután egy évet töltöttek az Egyesült Államokban a belépés napjától, a menekültek kérvényezhetik az «állandó lakkhelyű» státust. A menekültek státusváltoztatása eljárásához az INS nem ró ki illetéket. A menekültek annál az INS irodánál kell kérvényezzék, amelyhez a jelenlegi lakhelyük tartozik. A státus változtatásával a menekültek új nyomtatványt kapnak, az I-551-es kártyát. Ez préselt kártya fényképpel, amelyet úgy ismernek, mint «zöld kártya», («green card»). Az állandó lakhelyű státust nem adják meg automatikusan. A legtöbb önkéntes szervezet segít kitölteni a megfelelő űrlapokat és előterjeszteni őket az INS-nek. Mivel hivatalos kapcsolatban vannak az INS-el és ismerik a követeléményeket, megelőzhetnek felesleges problémákat.

Néhány dolog, amit tudni kell az «állandó lakhelyű» státusról

1. Az állando lakhelyű idegenek, ahogy az elnevezés is mutatja, állandó lakosoknak vannak nyilvánítva az Egyesült Államokban. Ebben a státusban maradhatnak egész életük folyamán anélkül, hogy honosított állampolgárai legyenek az Amerikai Egysült Államoknak.

2. Az állandó lakhelyű idegenek bevonulhatnak az Egyesült Államok hadserégébe.

3. Az állando lakhelyyel rendelkezők utazhatnak az Egysült Államokon kívül, de előbb meg kell kapják az INS-től a visszautazási engendélyt («Re-Entry Permit»). Ez az irat két évig érvényes. Az INS egy illetéket ró ki ehhez az eljáráshoz. Azoktól az országoktól, amlyeket meg szeretnének látogatni, beutazási vizumot kell kérni. Kanadába és Mexikóba való utazáshoz elég a «zöld kártya» (nem szükséges visszautazási engendély vagy vizum).

4. Az állandó lakhelyű idegenek folyamadványt nyujthatnak be házastársuk és bármely kiskorú, nem házas gyermekeik kihozása végett. Ezeket a folyamadványokat ha jóváhagyták, az Egysült Államok bevándorlási törvénye szerint «másodrangú kedvezménynyel rendelkezőknek» minősitik. A házastársak és nem házas gyermekek akik beutazási jogot nyernek ebben a minőségben, bevándorló státussal rendelkeznek. A vizumok száma ebben a kedvezményben korlátozott, az eljárás néhány hónaptól pár évig eltarthat, míg a házastárs vagy nem házas gyermekek megkapják a jóváhagyást mint bevándorlók.

d. Állampolgársági státus

Az amerikai állampolgárság kiváltság, nem jog vagy kötelség. A menekültek US állampolgárságot kérhetnek a beutazásuk dátuma után 5 évre. Néhány követelmény:

1. «Állandó lakhelyű» státusváltoztatás.

2. Legalább 30 hónapos Egyesült Államokban való tartózkodás és esetenként nem több, mint 6 hónapos távollét. (Ha el szeretné hagynni az Egysült Államokat több, mint hat hónapra egy alkalommal, meg kell érdeklődni, mennyiben befolyásolhatja ez az állampolgárság megnyerését).

3. Buntetlen előélet.

4. A Kommunista Pártnak nem önkéntes tagja.

5. Alapvető ismeretek az Egyesült Államok történelméből és kormányzatából.

6. Alapbető angol neylvtudás (beszéd-, olvasás- és íráskészség).

7. Jó erkölcsű magatartás.

8. Legalább hat hónapig abban az államban való tartózkodás, ahol kérvényezi az állampolgárságot.

A kérvényeket az US állampolgárság megszerzésére be kell nyújtani az INS-nek. Egy eskütétellel egybekötött magánbeszélgetés alapján döntik el, hogy megadják-e vagy sem az Egyesült Államok állampolgársági státusát. Bővebb felvilágositást az INS iroda vagy az önkéntes szervezet adhat az US állampolgárság kérvényezése és a rá való felkészülés érdekében. Az állampolgárság megszerzésének eljárásáért az INS illetéket ró ki.

A honositott állampolgároknak vannak kiváltságaik. Például, mint honositott állampolgárnak, joga van US útlevélhez. Meg kell viszont jegyezni, hogy több országba való beutazáshoz vizumokra van szükség. Mint US állampolgár, választási joggal rendelkezik; mint US állampolgár, kérheti az INS-től a házastársa, szülei, bármilyen életkorú házas vagy nem házas gyermekei, valamint testvérei kivándorlását az Egyesült Államokba. Ezerkről a kérvényezésekről bővebb felvilágositást be lehet szerezni az INS-től vagy az önkéntes szervezettől.

4. NÉHÁNY GYAKORI FÉLREÉRTÉS

Az Egysült Államokban töltött első hónapok fontosak és többször nehézségekkel járnak. Dacára annak, hogy már hallhatott az életformáról az Egyesült Államokban, lehet majd úgy találja, hogy a válóság más. Újra ki kell értékelje elképzeléseit. A gyakorlat azt mutatja hogy néhány menekült irreális elképzelései amikor megérkezik, egyike azoknak a tényezőknek amely úgy tűnik, hogy gátolja a letelepedési folyamatot és a beilleszkedést.

A menekültek ne várják el: hogy a jótállók vagy önkéntes szervezetek örökké ellássák őket élelemmel, lakással és segítséggel; ne várják, hogy az első munkahelyükön jól fizessék őket vagy hogy olyan munkát kapjanak amely hasonló az azelőtti foglalkozásukhoz; ne várják el, hogy az önkéntes szervezet fizesse iskoláztatásukat; ne képzeljék, hogy munkahelyeket utasíthatnak vissza és mégis kaphatnak anyagi segítséget az önkéntes szervezettől.

Alább felsorolunk néhány fontossabb dolgot, amit gyakran félreérthetnek egyes menkültek és melyek elbátortalaníthatják őket. Jó tudomásul venni ezeket a tényeket és szem előtt tartani, hogy idővel és türelemmel a legtöbb probléma megoldódik.

1. Néhány menkült úgy gondolja, hogy az önkéntes letelepedési szervezet hozta őket az Egyesült Államokba és emiatt örökké kell gondoskodjon róluk. Ez félreértés. A menekültek saját elhatározásukból kérvényezték letelepedésüket az Egyesült Államokba és felelősek tetteikért. Az önkéntes szervezetek segítenek a letelepedés kérvényezésében és az eljárásban, valamint a letelepedésben a megérkezésük után. De az önkéntes szervezetek nem viszik ki a menkülteket az USA-ba; a menekültek kérik a bebocsátást; kölcsönt kapnak az utazáshoz az Egyesült Államobka és az Egysült Államok kormánya hagyja jóvá beutazásukat.

2. Rövidesen a megérkezés után néhány menkült úgy érzi, hogy nem tud beilleszkedni az Egysült Államok életformájába vagy csalódottnak érzi magát, hogy az új élete nem elég gyorsan alakul ki. Ilyenkor kérni kell az önkéntes szervezet tanácsát és útmutatását. Ugyanakkor tudomásul kell venni, hogy visszatérése a menedéket nyújtó országba vagy más országba nem mindig lehetséges; ez függ a menkült saját anyagi helyzetétől és a bevándorlási követelményeitől annak az országnak, ahova menni szeretne. Az önkéntes szervezetek nem tudják rendezni ezeket az ügyeket. A kéréseket a menekültek önkéntes visszatelepedéséhez hazájukba az Egyesült Nemzetek Menekültügyi Felső Tanácsa - United Nations High Commission for Refugees (UNHCR) - intézi, amely ezekkel az ügyekkel van megbízva.

3. Az önkéntes szervezeteknek *nem kötelességük* segíteni azokat a menekülteket, akik elköltöznek eredeti letelepedési területükről. Ez vonatkozik arra is, ha a menekültek visszaköltöznek eredeti letelepedési területükre. Az Ön javára válhat, ha az önkéntes szervezetet értesíti a regisztrálásnál az utazása *előtt*, ha barátai vagy rokonai vannak az Egysült Államokban. Az önkéntes szervezet *megpróbálja* Önt hozzájuk közel elhelyezni.

4. Az önkéntes szervezeteknek *nincs* alapjuk fizetni iskoláztatását. (Nézd a Felnőttek Iskoláztatásáról szóló fejezetet.)

5. Néhány menekült azt gondolja, hogy az USA-ban az orvosi ellátás ingyenes. Ez tévedés. Esetenként lehet kapni orvosi biztosítást a munkaadótól vagy lehet vásárolni személyes orvosi biztosítást. Az orvosi ellátás fizetésével kapcsolatos tudnivalókat a helyi szervezettől, jótállójától, barátaitól és rokonaitól vagy közegészségügyi alkalmazottaktól lehet megszerezni. (Nézd az Amerikai Egészségügyi Ellátást)

6. Néha a menekültek azt hiszik, hogy az önkéntes jótállók fizetést kapnak azért, mert segítik őket. Ez nem igaz. Azok a személyek vagy csoportok akik önkéntesen segítik a menkülteket a letelepedésben, ezt nagylelkűségből és jóindulatból teszik.

7. A menekültek nem kivételezettek az Egysült Államok törvényei alól. Ön és csakis Ön az, aki felelősséget kell vállaljon bármilyen természetű adósságáért. Ezenkívül senki más nem felelős bármely olyan bűncselekményért, amit esetleg elkövetne. (Nezd: US Kormányzat és Törvény)

5. KULTURÁLIS BEILLESZKEDÉS

Bárki, aki egy új országban telepedik le, megérkezése után bizonyos időn belül valamennyire tapasztalja az úgynevezett «kultúrsokkot» (culture shock). A kultúrsokk az az érzés, amikor valaki elesettnek és hátrányban lévőnek érzi magát egy új országban, ahol nem beszéli a nyelvet és nem érti az ottani szokásokat.

A kultúrsokk az új és teljesen más életmódból ered valamint abból a tényből is, hogy valaki nem tud a hazájában megszokott körülmények között élni.

A kultúrsokk jelenségei között lehet az a hátrányos érzés, hogy nem képes elvégezni azokat a mindennapi teendőket, amelyeket otthon elvégzett, mint például a bevásárlást, közjárművek, utcai telefonok használatát vagy feliratok megértését. Ezenkívül meg a családtagok beilleszkedési nehézségei is hozzájárulnak a kultúrsokk fellépéséhez, valmint a különböző etnikai csoportokhoz való idegenkedés is.

A kultúrsokk fő oka lehet a tehetetlenség, hogy nem tudja érzelmeit és véleményet elmondani barátainak vagy rokonainak, mivel egy új országban lakik. Akiknek nincs családja vagy barátja az USA-ban annak a beilleszkedés különösen nehéz lehet.

Habár a kultúrsokk időnként nyomasztó lehet, tudni kell, hogyan kerülhető el a depresszió kifejlődése. Ha beáll a kultúrsokk, ajánlatos a következőket tenni.

1. Ne engedje gátlásait kifejlődni az angol nyelv hiányos ismerete miatt.

2. Minél hamarabb sajátítsa el az angol nyelvet ammenyire csak lehet és gyakorolja minden alkalommal.

3. Szerezzen amerikai barátokat és legyenek közös programjaik.

4. Tanulmányozza az amerikai életmódot és kapcsolódjon be az ottani életbe úgy a munkahelyén mint szabadidejében.

5. Nézze a televiziót és beszélje meg a programokat és a reklámokat amerikai barátaival akik megmagyarázhatják, hogyan tükrözi a televizió az amerikai kultúrát és értékeket.

6. Iratkozzon be angol nyelvtanfolyamra, ahol olyan emberekkel találkozhat, akikkel meg tudja osztani és beszélni problémáit.

7. Kapcsolódjon be az eredetéhez tartozó etnikai szervezetbe, ahol megkaphatja a szükséges támogatást. Mivel az Egysült Államokban bátoritanak mindenkit saját szokásainak és hagyományainak fenntartására, vannak etnikai szervezetek, amelyek kikapcsolódási és társadalmi tevékenységet nyújtanak, valamint egyéb segítséget is, mint például angol nyelvórákat vagy tájékoztató programokat.

8. Kapcsolódjon be azokba a tevékenységekbe, amelyekben örömét lelte hazájában.

9. Beszéljen a jótállójával vagy barátjával azokról a problémákról, amelyekkel a beilleszkedés folyamán küzd.

10. Családtagjaival tárgyalja meg rendszeresen a beilleszkedési nehézségeket. Különböző időközökben és különböző módon a család minden tagja keresztüleshet a kultúrsokkon. Még a gyermekeknek is vannak beilleszkedési problémáik.

11. Ha időnként elkeseredhet is, legyen türelmes. Az új kultúrába való beilleszkedés időt igényel.

B. KÖVETKEZTETÉS

Azért próbáltuk leírni a letelepedési folyamatot, hogy a menekültek tudomásul vegyék, tulajdonképpen mire is számíthatnak. Az önkéntes szervezetek úgy vélik, hogy a menkülteknek a vágyaik nagyoknak kell lennie, és a szabadság és lehetőségek felemelhetik őket olyan magasra, amennyire tehetségük és kemény munkájuk szerint eljuthatnak. A menkülteknek meg kell érteniük, hogy ezek a vágyak nem teljesülnek rögtön megérkezésük után.

Több ember számára az új kultúrába való beilleszkedés nehéz és megerőltető. Azoknak a menkülteknek vannak a legtöbb nehészégeik, akik túl sokat várnak el rögtön megérkezésük után. Ők csalódottnak, dühösnek vagy szomorúnak érezhetik magukat, mert nem segít annyit a jótállójuk, amennyit elvártak tőle, vagy mert az első munkahelyük nem a szakmájuk területén van, vagy mert első életkörülményeik nem olyan jók, mint ahogy azt elképzelték.

A legtöbb esetben jobbra fordulnak a dolgok kemény munkával, türelemmel és idővel. Ha a letelepedési folyamatot a menkültek jobban megértik, erőfeszítésüket és energiájukat jobban tudják gyümölcsöztetni önállóságuk, céljaik és ideáljaik eléréséhez.

II. FEJEZET

MUNKAVÁLLALÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

A. BEVEZETÉS

Mint az Egyesült Államokba tartó menekült, tudatában kell legyen annak, hogy az amerikaiak értékelik az önállóságot («self-reliance»). Ha munkaképes, elvárják, hogy minél hamarabb munkát vállaljon és eltartsa saját magát még akkor is, ha a munka nem felel meg azelőtti foglalkozásának és nincs is jól fizetve. Elvárják, hogy minél hamarabb gazdaságilag önálló legyen. Az amerikaiaknak az a véleményük, hogy aki munkaképes, annak dolgoznia kell és nem szabad másokkal eltartassa magát.

Léteznek munkaelosztó hivatalok, melyek segíteni fognak a munkakeresésben. Habár a munkahely nincs garantálva az Egyesült Államok kormánya által, a jótállója vagy önkéntes szervezete, valamint saját kezdeményezőereje és képességei, fontos szerepet játszanak annak eldöntésében, hogy talál-e olyan munkahelyet, amely képzettségénk megfelel.

Lehet, az első munkahelye nem a szakmája területén lesz, de az Egyesült Államokban tisztelik az egyének dolgozókészségét bármely munkahelyen, amig nem kerül számukra jobb beosztás.

Habár legalább hat hónapos munkaviszony egy bizonyos munkahelyen jó ajánlólevelt biztosít, az emberek szabadon jelentkezzetnek új munkahelyeken, melyek kiképzésüknek megfelelnek.

A munkafeltételek és szakmai követelmények legtöbbször országról országra különböznek és bizonyos hazai munkahelyeknek nincsenek külföldön mindig pontos megfelelőik. Fel kell készülni mindenféle munka elvállalására még akkor is, ha a munkájának nem lesz meg ugyanaz az elismerése, mint odahaza. Akik szorgalmat és ügyességet tudnak felmutatni, azoknak haladási lehetőségeik vannak. Az emberek tisztelik azokat az egyéneket, akik a kezdő munkahelyükről saját kezdeményező erejükből és kemény munkájukkal felküzdik magukat.

A munka nagyon fontos az Egysült Államokban. Ugy a férfiak, mint a nők dolgoznak. A munkaerő felét a nők teszik ki és minden szintű - szakképesítés nélküli, szakképesített vagy hivatásosmunkát végeznek. Ezenkívül úgy a

fiatalok, mint az idősek dolgoznak. A gyermekeket még fiatal korukban megtanitják a munka és önállóság értékelésére. Például, újságokat hordhatnak ki minden reggel iskolába menet előtt vagy dolgozhatnak részidőben iskola után vagy a vakációk alatt. Nem csak a munka értékét tanulják meg, beleértve a fizikai munkáét is, hanem ugyanakkor a pénz kezelését és az önállóságot is. Az önállóságra való igény több idősebb embert arra késztet, hogy visszautasitsa nyugdíjzaztatását 65 éves korában.

1. MUNKAHELYTIPUSOK

a. *Szakképesités nélküli munkahelyek*

A legtöbben, akik frissen lépnek be az amerikai munkaerőbe, kezdő munkahelyeken (entry-level jobs) vagy szakképesítés nélküli munkahelyeken (unskilled positions) indulnak. Sokan, beleértve az amerikaiakat is, akik egy karriert szeretnének kiképzéssel vagy tanulással elérni, többnyire eleinte szakképesítés nélküli munkahelyeken dolgoznak, amíg befejezik kiképzésüket; a szekképesítés nélküli munkahelyeken szerzett ajánlások alapján olyan beosztásra pályázhatnak, amelyek szakképesítésüknek megfelel.

Az angol nyelv tudásának hiánya nem tart senkit sem vissza a munkától, csak megakadályozhatja jobb munkahely megszerzésében. A legtöbb menekült és bevándorló dolgozik, mialatt angolul tanul vagy más tanfolyamokon vesz részt, amely javítja esélyeit jobb munkahelyet találni.

Szakképesítés nélküli munkahelyeket majdnem minden tevékenységi területen lehet találni rész-, vagy teljes munkaidőben. Lehet, hogy szükséges lesz több munkahelyet is elvállalnia, hogy fenn tudja tartani saját magát.

A kezdő munkahelyeket többnyire órabér alapján fizetik vagy, például a szerelők esetében, darabszámra is.

Javadalmazás órabér alapján. Ez a javadalmazás a pontosan ledolgozott óraszám alapján történik. A legtöbb cégnél a hivatalos teljes munkaidő hetente 35-40 óra (hét vagy nyolc óra naponta).

Az alkalmazottak, akiket órabérben fizetnek, jogosultak túlórapénzt kapni, ha többet dolgoznak, mint a hetente megállapított órák száma. A túlórát 40 órán felül hetene általában az órabérhez viszonyítva másfélszeresen fizetik. A munkaadónak fel kell kérni az alkalmazottakat a túlórára ahhoz, hogy

túlórapénzt fizessen. Csupán a túlórázás anélkül, hogy a főnök ezt előzőleg kérje, nem kötelezi a munkaadót fizetni ezeket az órákat.

Lehetséges, hogy elvárják a túlórázást, mint az ottani tevékenység szerves részét. Ha az alkalmazottak túlórapénzt *akarnak* kapni, nem utasíthatják vissza a túlórázást. *A munka visszautasítása olyankor, ha valaki azelőtt túlórázást vállalt, maga után vonhatja a munkahely elvesztését.*

Az órabérek a munkatipusától függően változnak. A legtöbb szakképesítés nélküli munkáért a minimális órabért fizetik, vagy valamivel magasabbat. *A minimális kereset a legalacsonyabb összeg, amelyet a munkaadók alkalmazottaiknak fizethetnek. Ezt a szövetségi kormány határozza meg.* Néhány államnak saját minimális kereseti törvénye van, amely valamennyire magasabb minimális bért állapít meg. Az állam minimális kereseti szintjét megérdeklődheti azon állam munkaügyi irodájától-state labor office-, ahol lakik. A minimális kereset alól csak akkor tesznek kivételt., ha az alkalmazott többletkeresetre tesz szert (mint a borravaló-«tips»- a pincéreknél), amely a jövedelme szerves részének számít és amely felemeli a minimális szintre vagy annál magasabbra a jövedelmét.

Teljesítmény szerinti javadalmazás. A teljesítménybért többnyire a tömegtermelésben, szerelővonalakon használják. Ez az alkalmazottnak megszabott heti fizetést biztosít, ezenkívül többletkeresetet minden normán felül *elkészített* darabért. Az alapfizetés általában csupán a minimális kereseti szintet biztosítja. A normán felüli darabok előállítása az alkalmazottnak többletfizetést jelent, ami által így ő érdekelve van. Ez a fizetési mód nagyon előnyös lehet úgy a munkaadó, mint az alkalmazott számára.

b. Szakképesített munkahelyek

A szakképesített munkahelyek általában kiképzést vagy isokoláztatást követelnek valamint angol nyelvtudást is. A szakképesített beosztásokat jobban fizetik, mint a szakképesítés nélkülieket és a fizetés gyakran emelkedik a képességek és a tapasztalat növekedésével. Amerikában szakképesített munkahelyet karrier - beosztásnak lehet tekinteni - egy olyan beosztásnak, amelyben megvan a lehetőség karriert és fizetésemeléseket elérni. A munkaterülettől függően, néhány szakképesített beosztást magasabban fizethetnek mint egyes hivatásos beosztásokat. Szakképesített beosztásokat majdnem minden tevékenségi területen lehet találni és általában teljes munkaidőben végzik őket.

A legtöbben nem tudnak rögtön szakképesített beosztásban elhelyezkendi addig, amíg nincsenek arra kimondottan kiképezve. Még ilyen esetben is, egyes cégeknél először az alkalmazottakat szakképesítés nélküli munkára veszik fel és csak azután bízzák meg őket szakképesített munkával. Saját tevékenységi területén egy kezdő munkahely megszerzésével javíthatja esélyeit jobb munkahely eléréséhez akkár annál a cégnél, ahol dolgozik, akkár máshol a szakmájában. Az embereket általában kezdő fizetéssel veszik fel amely magasabb, mint a minimális kereset; ezt órabérben vagy heti fizetésben számolják el és általában túlórapénzt is fizethetnek, ha többet dolgoznak mint a hivatalos munkáhet óraszáma.

c. *Hivatásos munkahelyek*

Néhány hivatás, mint például az orvosi, fogorvosi vagy jogi hivatás, fölöttébb szabályozva van az Egysesült Államokban. Mint külföldi pályázó, a következő követelményeknek kell eleget tegyen:

- egyetemi felkészültséggel kell rendelkezzen, ami megfelel az amerikainak ezeknél a hivatásoknál;
- képességeit tesztvizsgán kell bizonyítsa;
- engedélyt vagy igazolványt kell kapjon minden államban, ahol hivatását szeretné gyakorolni.

E követelmények miatt több idegen hivatásos személy ezeken a területeken külön gyakornoki kiképzésben kell részesüljön, mielőtt kérvényezhetné engedélyét. Ha szükséges egy ilyen kiképzés ahhoz, hogy hivatását gyakorolhassa az Egyesült Államokban. Önnek fel kell készülnie arra, hogy fedezze tanulmányai- és az illetékek költségeit. Néha elérhetőek ösztöndíjak vagy tanulói kölcsönok. Ha szüksége van anyagi segítségre, érdeklődje meg az egyetemtől vagy az intézménytől, ahova be szeretne iratkozni a tanulmányi költségeket valamint a lehetséges segélyeket is.

Ezektől a fennebb említett szabályozott hivatásoktól eltérően, sok hivatásos munkahely van a kereskedelemben, pénzügyben, államapparátusban és más területeken is, amelyek csak főiskolai végzettséget igényelnek. Azok a hivatásos személyek akik alacsonyabb beosztásban kezdik ezeken a területeken, később előléphetnek olyan beosztásokba, amelyek megfelelnek kiképzésüknek.

Mialatt a hivatásos munkahelyek hosszabb távon át jobban vannk fizetve mint bármely más típusú munkahely, tudomásul kéll vegye, hogy a kezdő hivatásos alkalmazottak gyakran kevesebbet keresnek, mint a szakképesitett munkások. Szintén tudomásul kell vegye, hogy mivel a fizetések idővel emelkednek, minden alkalmazott úgy találhatja, hogy kevesebbet keres mint a mellette dolgozó társa, aki ugyanazt a munkát végzi, de hosszabb ideje van a cégnél.

Minden hivatásnal lényeges az angol nyelv használata.

2. JUTTATÁSTIPUSOK

a. Társadalmi biztositás

A Társadalmi Biztositás - Social Security - a szövetségi kormány nyugdíjbiztositási programja, amely majdnem mindenki számára elérhető, aki dolgozik. Úgy az alkamazott, mint a munkaadó adót fizetnek a kormánynak. Az alkalmazottaktól az adót egyenesen levonják a fizetésből. Önálló személyek szintén adót fizetnek, de felelősek jövedelmüket saját maguk bevallani, megfelelő űrlapokat töltve ki a helyi Társadalmi Biztositónál. Mindenki, akire a Társadalmi Biztositas vonatikozik, nyugdíjba vonulhat 65 éves korában és kérvénye alapján fizeti nyugdíjat a Társadalmi Biztositó. Nyugdíjba lehet vonulni 62 éves korban is, de a nyugdíj alacsonyabb lesz. A nyugdíj az illető fizetésétől és a munkaviszony tartalmától függ. A Társadalmi Biztositási rendszer olyan dolgozókra is vonatkozik, akik nagymértékben fogyatékosak (fizikailag vagy szellemileg) és emiatt munkaképtelenek. Munkaképtelenség esetében nincsenek nyugdíjaztatási korhatárok. Több információ érdekében vegye fel a kapcsolatot a Társadalmi Biztositó irodával (Social Security office).

b. Munkanélküi segély

Minden államban létezik munkanélküli segély, amelyet a munkaadók által fizetett adókból fedeznek. Ha az alkalmazottak egy bizonyos időn át (általában hat hónap) dolgoznak és akaratuktól függetlenül elvesztik állásukat, többnyire jogosultak néhány hónapig munkanélküli segélyt kapni. *Ha elhagyja munkahelyét vagy elbocsátják saját hibájából, nem kaphat segélyt a munkanélküli alapból.*

Akik munkanélküli segélyt kapnak, be kell iratkozzniuk munkakeresés végett egy nyilvános munkaelosztó hivatalnál.

c. Dolgozók kártéritése

Az USA legtöbb államában létezik munkabaleseti kárpótlás a dolgozók számára, de mivel nem minden munkadót szóltitanak fel, hogy járuljon hozzá az állam e programjához, ezért nem minden alkalmzott jogosult erre a különleges juttatásra.

Azok számára, akik munkabalesetet vagy a munkahelyből adódó megbetegedést szenvedtek, a kártérités többletjövedelmet és az orvosi költségek fedezését jelenti korlátlan ideig, midaddig amig az alkalmazott munkaképtelen. Ezt a juttatást általában időleges munkaképtelenségre, orvosi ellátásra vagy maradandó rokkantságra adják. Ha néhány munkaadó *nem is járul hozzá* az állam kártérítési programjához, hasonló segélyben részesithetik a dolgozót más munkabaleseti biztosítások által.

d. Életbiztositás

Néha a munkaadó gondoskodik az életbiztosításról. Ebben az esetben a költséget vagy teljsen a munkaadó, vagy részben az alkalmazott és részben a munkaadó fizeti. Az életbiztosítás általában készpénzben való segélyt nyújt annak az alkalmazottnak, aki súlyosan és maradandóan megsérül a munkahelyén vagy azon kivül, vagy az illető alkalmazott családjának, ha az alkalmazott elhalálozik.

e. Egészségügyi vagy orvosi biztositás

Néha a cégek olcsón vagy ingyen egészségügyi vagy orvosi biztosítást ajánlanak fel alkalmazottaiknak. A legtöbb ilyen program az alkalmazott családjára is kiterjed, ha az alkalmazott pótdíjat fizet. Nem minden munkaadó ajánlja fel ezt a segítséget. A juttatás értéke a cég általi felajánlott vagy kiválasztott biztosítási programtól függ.

f. Nyugdij-programok

A nyugdíjprogramokhoz úgy a munkaadó, mint az alkalmazott hozzájárul. A legtöbb nyugdíjprogram esetében az alkalmazottak a fizetéséből egy bizonyos összeget fizetnek be, amelyet a munkaadó a fizetés bizonyos százalékában határoz meg. Ezt az összeget addig fizeti az alkalmazott, amig a cégnél dolgozik és ha már túl idős ahhoz, hogy dolgozzon, havonta megtérítik

neki. Általában egy alkalmazottnak több ideig kell a cégnél dolgoznia ahhoz, hogy nyugdíjazása után erre a juttatásra jogosult legyen.

g. Betegszabadság

Majdnem minden teljes munkaidőben dolgozó alkalmazott bizonyos időtartalomra betegszabadságra jogosult. A betegség miatti hiányzást a munkaadók különbözőképpen ítélik meg. Több munkahelyen a betegség miatti hiányzást nem fizetik.

h. Pihenőszabadság

A pihenőszabadság általában kikapcsolódásra szolgál. Ugyanúgy, mint a betegszabadságot, a pihenőszabadság tartamát is havonta bizonyos százalékban állapítják meg. A legtöbb munkaadó engedélyezi a fizetett szabadságot (vagyis az alkalmazott teljes fizetést kap, amíg szabadságon van); de van aki ezt nem adja meg. Általában a pihanőszabadsághoz előzetes beleegyezést kell kérni. A pihenőszabadságot gyakran nem engedélyezik addig, amíg az alkalmazott egy bizonyos időt le nem dolgozott, például 6 hónapot vagy egy évet.

3. FIZETÉSEK ÉS LEVONÁSOK

a. Fizetésk

Ritkan, főleg olyan eseben ha az alkalmazott nagyon kis cégnél dolgozik, (vagy nagyon kevés alkalmazott van ott) a fizetést készpenzben kapja meg. Általában viszont, az alkalmazottakat csekkel fizetik. Ha készpénzben fizetnek, borítékot vagy fizetési elismervényt kell kapjon, amely részletezi a fizetés kiszámítását és a levonásokat. Ha csekk formájában fizetnek, a számítások és a levonások a csekk külön reszén vannak feltüntetve, amelyet *pay-stub,* vagy fizetési szelvénynek neveznek. A fizetési szelvény kimutatja a bruttó fizetést, a netto fizetést és a levonásokat.

Gross Pay «Bruttó fizetés»: A munkáért felajánlott fizetés általában a bruttó fizetést jelenti. A bruttó fizetés a teljes kereset egy fizetési időszakra a levonások *előtt.*

Net Pay «Netto fizetés»: Minden alkalommal amikor fizetést kap az alkalmazott, a netto fizetést kapja kézhez. A netto fizetés az az összeg,

amelyet az alkalmazott az összes levonások után kap.

b. Levonások

A levonásokat a megadott időtartalomra kiszámított bruttó fizetésből húzzák le és ezek a levonások változhatnak. A levonások lehetnek kötelezőek vagy önként vállaltak.

A **kötelező levonásokat** a törvény értelmében minden fizetés alkalmával lehúzzák. Ezek a következők:

1. *Federal Income Tax - Szövetségi Jövedelmi Adó -*. A szövetségi adót mindenkinek fizetnie kell, aki az USA-ban él és jövedelemre tesz szert. Az adók a törvény értelmében kötelezőek és az adófizetés visszautasítása büntetéssel és vagy szabadságvesztéssel járhat. A szövetségi jövedelmi adó hozzájárul a kormány fenntartásához, valamint szövetségi programokhoz és szolgáltatásokhoz, úgy mint a nemzetvédelem vagy nemzetközi és társadalmi segélyek.

A szövetségi adót általában az illető fizetéséből százalékarányban vonják le minden fizetés alkalmával. A százálékot a «W-4»-es levonási nyomtatvány alapján állapítják meg, amelyet mindenkinek ki kell töltenie, amikor új munkahelyen kezd dolgozni. Ez a nyomtatvány kimutatja azoknak a személyeknek a számát, akiket az illető eltart az US adótörvénye alapján. Általában a külföldön élő családtagok nem jogosultak az eltartott státusra.

Január 31 körül a munkaadónak el kell küldeni alkalmazottaiknak a «W-2» es jövedelem-megállapítási nyomtatványt. Ez kimutatja a teljes keresetet és mindazokat az összegeket, amelyeket levontak a bruttó fizetésből. Nagyon fontos megőrizni a W-2-es nyomtatványt, amely kimutatja, mennyi adót fizetett az elmúlt év folyamán. Szükség lesz rà az évi adókiegyenlítési nyomtatvány kitöltéséhez. Az adókiegyenlítési lapot minden évben ki kell tölteni és a W-2-es nyomtatvánnyal április 15-ig be kell küldeni az Adóirodához - Internal Revenue Service (IRS) -. Az adókiegyenlitő nyomtatványok általában a helyi banknál vagy a postán találhatók.

Ha nem fizetett elég adót (talán mert túl sok eltartott személyt jelentett be vagy túl keveset vontak le fizetéséből), akkor a különbséget ki kell fizetnie az US kormányának. Ha túl sok adót fizetett, a kormány visszafizeti a különbözetet. Alacsony jövedelmű dolgozók számára van hitelrendszer. E program keretén belül csökkentik a fizetendő adót, illetve akkor is megtérítenek egy összeget, ha az alkalmazott fizetéséből nem vonták azt le.

Az Adóirodának (IRS) több helyi kirendeltsége van. Ha segítségre van szüksége a nyomtatvány kitöltéséhez vagy felvilágosításra az adókat illetően, forduljon a helyi IRS irodához.

1. *Social Security Tax - Társadalmi Biztosítási Adó* - Federal Insurance Contributions Act (F.I.C.A.) a bruttó fizetésből bizonyos százalékban vonódik le. Az F.I.C.A. hozzájárulást havonta megtérítik miután az alkalmazott nyugdíjba vonul (általában 65 éves korában), vagy ha az alkalmazott munkaképtelenné válik.

3. *State Income Tax - Állami Jövedelmi Adó* -. Az állami jövedelmi adót nem minden államban vonják le az USA-ban. Azokban az államokban, ahol létezik az állami jövedelmi adó, a bruttó fizetés valammenyi százalékát (mindig alacsonyabb összeget, mint a szövetségi adó) levonják a fizetésből. Ez az adó hozzájárul az állam kiadásaihoz. Néhány állam nem vonja le rendszeresen ezt az adót, hanem esetenként gyűjti össze bizonyos célok érdekében.

4. *Local Income Tax - Helyi Jövedelmi Adó* -. Néhány helyen megállapitanak egy városi/vidéki jövedelmi adót.

Az **önkéntes levonások** azok a levonások, amelyeket az alkalmazott saját maga vállal, amiért bizonyos előnyben részesül. Ezeket a levonásokat vagy fizetéskor, vagy időközönként (pld. havonta, három heteként, kéthavonta) húzzák le és ezek tartalmazhatják az orvosi biztosítást, szakszervezeti tagsági díjakat, hitelszövetkezeti részleteket vagy életbiztosítási költségeket. Lehetenek más levonások is attól függően, hol dolgozik az illető és milyen kedvezményekben reszesül.

Igy néz ki a W-2 - es jövedelem - megállapitási nyomtatvány. Ezen fel vannak tüntetve mindazok a levonások, amelyeket visszatarthatnak a fizetéséből.

1 Control number		OMB No. 1545-0008		
2 Employer's name, address, and ZIP code The Shade Department Store, Inc. 7120 Woodruff Street Wheaton Shopping Center Wheaton, VA 22502		3 Employer's identification number	4 Employer's State number	
		5 Statutory employee ☐ Deceased ☐ Legal rep ☐ 942 emp ☐ Subtotal ☐ Void ☐		
		6 Allocated tips	7 Advance EIC payment	
8 Employee's social security number 123-45-6789	9 Federal income tax withheld 3.96	10 Wages, tips, other compensation 114.61	11 Social security tax withheld 6.93	
12 Employee's name, address, and ZIP code John T. Wallas 18714 Jay Avenue Takoma Park, MA 22502		13 Social security wages 114.61	14 Social security tips	
		16		
		17 State income tax 1.66	18 State wages, tips, etc.	19 Name of State
		20 Local income tax	21 Local wages, tips, etc.	22 Name of locality

Form W-2 Wage and Tax Statement 1985 Copy C For EMPLOYEE'S RECORDS
This information is being furnished to the Internal Revenue Service

Department of the Treasury
Internal Revenue Service

4. MUNKAHELYSZERZÉS

A munakhelykeresés időt és türelmet igényel. A munkahely megszerzéséhez erős munkaakarat szükséges.

Amikor megérkezik az Egyesült Államokba és részese lesz az ottani munkaerőnek, Önnek megfelelő munkahelyért versengenie kell, nemcsak az összes munkanélkülvel akik ott munkahelyet keresnek, hanem azokkal is, akik már dolgoznak és jobb munkahelyért törekednek. Az természetes, hogy minden munkakereső a legmegfelelőbb munkahelyet szeretné megkapni, amire képesítve van. A munkaadó annak a pályázónak adja a munkahelyet, aki az ő vállalatának legjobban megfelel, vagy annak, aki akármilyen módon befolyásolni tudja a munkaadót, hogy ő a legjobb, aki be tudja tölteni az állást.

A versengés miatt szükséges az erős akarat a munkába állászhoz és fel kell készüljön arra, hogy bármely felkínált munkát elfogadjon.

A munkahely megszerzése és megtartása érdekében fontos tudomásul venni, hogy:

- megérkezékor nem várják munkahelyen
- a meglévő munkahelyekért versengenie kell más menkültekkel és munkanélküli amerikaiakkal
- a jobban fizetett és előnyösebb munkahelyekre általában többen pályáznak
- az első munkahelyet amelyet betölt az Egyesült Államokban nem szükséges megtartania elkövetkező dolgozó éveiben
- több technikai ágazat az Egyesült Államokban ragaszkodi ahhoz, hogy az alkalmazottaknak US-beli szakképesitési igazolványuk diplomájuk legyen a szakmájuk gyakorlásához.
- az eredeti országában szerzett rangfokozatot vagy igazolványt nem mindig ismerik el érvényesnek ahhoz, hogy az Egyesült Államokban szakmáját gyakorolhassa.

A munkakereséshez fontos, hogy felbecsülje munkával kapcsolatos összes képességét, tapasztalatát vagy kiképzpesét. Meg kell határoznia, melyek azok a képességei, amelyeket a legjobban tudná hasznosítani az amerikai munkapiacon. Gondoljunk arra, hogy az amerikaiak is gyakran munkahelyet változtatnak azért, hogy alkalmazkodjanak a munkapiachoz és haladhassanak karrierükben. A munkahely változtatása lehetőséget ad az embereknek arra, hogy képessepgeik és érdeklődésük alapján választhassák meg tevékenységüket.

A munkahelykeresés türelmet, fantáziát és személyes kezdeményézési készséget igényel. Ha nincsenek üres munkahelyek, kapcsoltot kell teremteni a lehetséges munkaadókkal írásban vagy telefonon. Több cég «nyitott ajtót» tart fenn a kérvényezők számára; azaz, örvendenek a jelentkezőknek és kérvényeiket megőrzik esetleges jövendő üresedésre. Minél több munkaadó tud Önről, annál nayobb a lehetősége munkát találni. Amikor munkát keres, mindig vinnie kell az elismervényt, hogy kérvényezte a Társadalmi Biztosító Kártyát - Social Security card. Viheti eredetiben a Social Security kártyát valamint az I-94-es kártyát, amely igazolja, hogy joga van munkát vállalni. Ha hivatásos munkát keres, mindig magával kell hordania egy másolatát az önéletrajzának - «Resumé» vagy «Curriculum vitae».

a. Munkahellyel kapcsolatos információforrások

1. *Barátok és jótállók:* A személyes kapcsolatok gyakran a legjobb információ források lehtnek a munkakeresésben. Barátal vagy jótállóval valószínüleg fontos tudnivalókat közönek a munkahelyekről. Többen közülük még megérkezése előtt tudakozódhattak a munkalehetőségekről és tukdják, hogy milyen munkahelyek kaphatók és melyekre lehet azonnal jelentkezni. Mindig használja ki ezeket a lehetőségeket.

2. *Önkéntes szervezetek:* Az önkéntes szervezetek alkalmazottai között gyakran vannak munkaügyi tanácsadók, akik ismerik a munkapiacot a környéken és akik arra szakositották magukat, hogy a menkülteknek munkahelyet szerezzenek. Többen közülük több éves tapasztalattal rendelkeznek és kapcsolataikat kifejlesztették a munkavállalás minden területére. Gyakran ők a legjobb munkahely keresési források. Mivel több kliensük is lehet, ajánlatos az önkéntes szervezet munkaügy tanácsadóit megismerni és igyekezni állandó összeköttetésben maradni velük. Ők általában felkeresik úgy az etnikai, mint a helybeli munkaadókat valamint más itt felsorolt forrásokat is, hogy segítsenek Önnek.

3. *Állami és helyi munkaközvetítő irodák:* Minden államnak van nyilvános munkaközvetítő irodája, amely *ingyenesen* segiit az embereknek munkát találni. Amikor beiratkozik ennél az irodánál, felajanlják Önnek a képességeinek és felkészültségének megfelelő lehetséges munkahelyeket.

4. *Magántulajdonban lévő ingyenes vagy fizetéses munkaelosztó hivatalok:* A magántulajdonban levő munkaelosztó hivatalok sok olyan szolgáltatást nyújtanak, mint az állami és helyi munkaelosztó irodák. A fizetéses munkaelosztó hivatalok *egy díjat szabnak meg*, amely általában a havi vagy évi jövedelm bizonyos százalékát teszi ki abban az esetben ha munkakereső elfogadja valamelyik, a hivatal által megnevezett munkahelyet. Némely esetben ezt a díjat a munkaadó fizeti. Tudakozódjon a hivatalról mielőtt ott munkát keresne, mert néhány ilyen hivatalt inkább érdekli a díj beszedése, mint hogy Önnek állandó munkahelyet biztositson. Nehány hónapba is beletelhet amíg munkahelyet találhat egy ilyen hivatalon keresztül, ezért nem szabad csak rájuk számitani, amikor munkahelyet keres.

b. Munkahely-keresés

Mivel a munkába állás egyike a legsürgősebb tennivalóinak, saját magának kell munkát keresnie a következő módokon:

1. *Újsághirdetések - Want Ads:* Talán a leggazdagabb információs forrás a kapható munkahelyekről a környéken az újsághirdetés. Ezeket a hirdetéseket a helyi újságban «Help Wanted» vagy «Employment Opportunities» címek alatt lehet megtalálni. Az újsághirdetéseket általában ABC sorrendben közlik szakmák szerint az újság vége felé és e hirdetések a munkahelynek rövid leírását, a követelményeket tartalmazzák esetleg a felajánlott fizetést is. Úgyszintén feltüntetik a munkaadó telefonszámát, amelyet felhívhat vagy a címet, ahová kérését benyújthatja.

Amikor munkát keres, *minden nap* meg kell nézze az újsághirdetéseket és ha megfelelő munkaheylyet talál, *rögtön* jelentkeznie kell. Az esetleges várás a kapcsolatteremtésig csökkentheti esélyeit a munkahely megszerzésében. A különböző nyelveken megjelenő helyi újságok is nagyszerű információs forrásokkal szolgálhatnak főleg azok számára, akik nem beszélnek angolul.

2. *«Help Wanted» feliratok:* Sok cég hirdeést tesz ki a kirakatába, ha betöltetlen munkahelyük van. Még ha a hirdetett munkahely nem is megfelelő, ki kell töltenie kérvényét bármely más üresedő állásra, ami a jövőben előfordul. Ne zavarja az, ha több helyre nyújtja be kérését, mivel az csak növeli esélyeit munkahely megszerzéséhez.

3. *Sárga Lapok - Yellow Pages:* helyi telefonkönyvek ez a része (sárga lapok) kategorizálva van és felsorolja a fontosabb szervezeteket és cégeket ABC sorrendben kategoriákon belül. Ha telefonon vagy levélben fordul hozzájuk, új munkahelyeket fedezhet fel és betekintést nyerhet esetleges jövendő elhelyezkedési lehetőségeket illetően azon a területen.

4. *Szakfolyóiratok és közlönyök:* Sok szakfolyóirat és közlöny felsorolja a nagyobb intézményeket és vállalkozásokat, amelyek ezen a szakterületen működnek, azok rövid ismertetésével és címével. Ezeket a folyóiratokat és közlönyöket általában a helyi vagy egyetemi könyvtárban lehet magtalálni. Minél több ilyen szervezethez fordul írásban, annál több ismeretre tehet szert a kérdéses területen létező munkapiac helyzetéről.

c. *Önéletrajz vagy Résumée*

Akik hivatásos munkahelyekre pályáznak, rövid és átfogó önéletrajzot «Curriculum vitae»-t kell készítsenek. Ezt gondosan kell megfogalmazni nyelvtani és helyesírási szempotból is. Ne legyen egy oldalnál hosszabb.

Formailag vagy szerkezetileg az önéletrajzok különbözőek lehetnek az illető hivatása és személyes véleménye szerint, de általában bizonyos adatokat kell tartalmaznia bekezdésenként, éspedig:

1. *Személyes adatok:* Név, cím és telefonszám.

2. *Munkával kapcsolatos tapasztalatai és előző munkahelyei.* Ebben a részben felsorolja az előző munkahelyeit, kezdve a legutolsó munkahelytől visszafelé haladva az évek folyamán. Be *kell* írni minden volt munkaadó nevét és címét, milyen beosztásban volt ott alkalmazva, egy rövid ismertetését kell közölni tevékenységéről az akkori munkayelyén, valamint a munkaviszony kezdetét és végét. Azok a jelentkezők, akiknek nincs nagyobb munkahelyi tapasztalatuk, be kell írják más tevékenységeiket is (pld. különböző kitüntetéseket, közölt cikkeiket, terveiket valamint helyi szervezetekben való részvételüket). Az önéletrajzba be lehet írni bármilyen olyan tevékenységet is, amelyet a mendéket nyújto országban végzett.

3. *Isokoláztatás és kiképzés.* Ez időrendi felsoloása az iskoláinak vagy szakmai kiképzésének. Fel kell sorolni az iskolák nevét, a tanult tantárgyakat, hány évet tanult ott és minden diplomát, fokozatot vagy bizonyítványt, amelyet tanulmányai eredményeképp kapott. Fel kell tüntesse azokat a képességeket amelyek előnyben részesíthetik annál a munkahelynél ahova jelentkezik.

4. *Egyéb közölnivalók.* Ezek olyan adatok, amelyek befolyásolhatják, ha nem is döntően, a munkahely megszerzését. Itt lehet közölni klubokban vagy szakmai szervezetekben való tagságát, idegen nyelvek ismeretét vagy más különféle ismereteket (pld. gépírás, motorjavítások, varrás, stb.)

5. *Személyes ajánlások.* Az önéletrajz gyakran tartalmazza azoknak a nevét, beosztását és címet, akik jól ismerik a jelentkező képességeit. Ők olyan emberek lehetnek, akik karakter referenciát - «character reference» - adhatnak, vagyis valamit mondahtnak jövendő munkaadójának az Ön múltjáról vagy megbízhatóságáról. Használhatja például a jótállója nevét.

Ha az önéletrajzot a munkaadónak még az interview - személyes

megbeszélés - előtt küldi el, ezt bevezető levélhez kell csatolnia (amelyet «cover letter»-nek neveznek). A levél célja közölni röviden (lehetőleg egy oldalon) a jelentkező személyes adatait, a levélírás okát és felsorolni a mellékelt iratokat. Amikor bevezető levelt ír, a jelentkező szem előtt kell tartsa hogy:

- a levél tisztán és ponosan legyen írva és gépelve.
- lehetőleg egy személyhez vagy egy bizonyos céghez legyen címezve.
- meg legyen pontosan határozva, milyen állást keres és miért éppen annál a cégnél.
- a levél tartalmazza az önéletrajz másolatát.

(Lássa egy bevezető levél mintáját a következő oldalon).

Cover Letter minta

Mr. John Jones, Director
Edison Electric Company
954 Atlantic Avenue
Chicago, Illinois 60021

Dear Mr. Jones:

I read in today's issue of the Chicago Times that there is a position available with your company for an electrical engineer. I would like to be considered for this position and therefore attach a copy of my resume.

If you should require additional information regarding my education, work experience, or personal situation, I will be more than happy to provide it.

I look forward to your reply.

Sincerely yours,

Istvan Bakó
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653

Megjegyzés: Ez a levél csupán minta. Beírhat bármely egyéb adatot is, amely értékes lehet egy jövendő munkaadónak; de a levél rövid és hivatalos jellegű kell hogy legyen.

Résumée minta

Istvan Bakó
544 South Woodside Avenue
Chicago, Illinois 60653
(312) 667-6969

JOB OBJECTIVE

To be employed in the field of electrical engineering and eventually specialize in network analysis.

EDUCATION

Technical University of Budapest. Budapest, Hungary. Masters in Electrical Engineering (equivalent to U.S. undergraduate and masters degree combined). 1975-1980.

EXPERIENCE

Junior Engineer in the Debrecen Electrical Utility Plant. Performed load-level control.
Teaching Assistant at the Debrecen Electrical Utility Plant.

PUBLICATIONS

«Utility Plants: Load-Leveling Efficiency Study.» Periodica Polytechnica, No. 54 (1981)

REFERENCES

Dr. Frank Jones, Chairman
Department of Engineering, Woodrow College
Charleston, South Carolina 39060
Tel. (201) 510-7200

Mr. John Smith, sponsor, Tel. (416) 318-9711

LANGUAGES

Hungarian (native); Russian and German (reading ability); English (basic spoken and written ability).

PERSONAL INFORMATION

Born in Budapest, Hungary, May 20, 1955. Married, two children. Admitted to the United States as a refugee on March 30, 1982. No restrictions on employment.

5. MUNKAHELYVÁLTOZTATÁSOK - ELŐLEPTETÉSEK

A munkavállalás az Ön jólétének és az Egysült Államokba való beilleszkedésének a kulcsa. Miután megszerzett egy állást, a legfontosabb dolog megtartania azt. A kezdeti munkahelye az Egyesült Államokban főleg döntő fontossággal bír a munkaviszony és a rangidősség megállapitásában. Tekintettel arra, hogy a munkadóknak nem érdeke alkalmazni és kiképezni azt, aki nagyon rövid ideig marad a cégnél, ajánlatos az első munkahelyet legalább hat hónapig, esetleg még tovább is megtartani. Ez megadja Önnek az elismerést, hogy képes beilleszkedni és megjavítja esélyeit egy jövendő előléptetésre.

a. A munkahelyen

A munkahely megtartása érdekében tudomásul kell venni néhány követelményt, amelyet a munkaadók elvárnak az új alkalmazottól. Ezek a következők:

1. Legyen pontos és legyen tudatában az idő fontosságának. Ha késik a munkahelyéről, fel kell hívja a közvetlen főnöket. Sok munkaadó időkártyát vagy automatikus órákat használ, amelyek rögzítik a pontos időt amikor az alkalmazott megérkezik és eltávozik a munkahelyről. Azok az alkalmazottak, akik gyakran késnek a munkahelyükről, elveszthetik állásukat vagy a fizetésükből levonhatnak. A legöbb cégnél ez félórás órabér levonást jelent minden elkésett 15 percért.

2. Nem szabad, hogy személyes dolgok befolyásolják munkáját; munkaidőben személyes ügyek intézését el kell kerülni.

3. Inkább kérdezzen, amikor kétségei merülnek fel, mint hogy elrejtse hiányos ismereteit bizonyos területeken.

4. Legyen kezdeményező uj feladatok és felelőségek elsajátitásában.

5. Legyen barátságos és nygodt, anélkül, hogy a környezete közvetlenségével visszaélne a munkahelyen.

A bebizonyított ügyességet és kemény munkát értékelik és általában meg is fizetik.

b. Előleptetés a munkahelyen

A haladás iránti készég és állando jobbra való törekvés nagy hagyománynak örvend az amerikai életben. A munkaviszony javitását többféleképpen lehet elérni: különböző alkalmazási szinteken ugyanazon a munkahelyen való előléptetéssel, munkahelyváltoztatással a cég keretén belül, cégek vagy tevékenységi területek változtatásával, vagy akár költözdödéssel egyik városból a másikba vagy egyik álamból a másikba. De soha ne hagyja ott munkahelyét, amig be nem biztosított magának egy másikat.

Általában az előléptetés az alkalamzott tevékenységének rutinszerű felülvizsgálásának az eredménye, amelyet a legtöbb cégnél szoktak végezni. Általában ezek a felülvizsgálások döntik el azt, hogy az alkalmazott fizetését emelik-e vagy sem, vagy hogy előléptetik-e egy jobb munkahelyre.

Előléptethetik az alkalmazottat akkor is, ha munkahelyet cserél a cég keretén belül. Ilyenkor kiképzésben kell részesüljön az illető ahhoz, hogy előléptessék. Az Egyesült Államok sok közösségében vannak kiképzési lehetőségek. Ezek nemcsak a menkültek számára léteznek, hanem bárki más felnőtt számára is, aki részt szeretne rajtuk venni (Nézd a Felnőttek Iskoláztatása című fejezetet).

c. Munkahelyváltoztatás

Az Egyesült Államokban a munkahelyváltoztatást beosztás javitása, vagy karrier kiépités érdekében megengedik, sőt el is várják. Az Egyesült Államokban a munkás önálló, ami az egyik munkahelyről a másikra és egyik helységből a másikba való mozgékonyságot illeti. Mint új munkaerő az Egysült Államokban, tudomásul kell vegye azt tényt, hogy ahhoz, hogy haladjon és munkaviszonyán javitani tudjon, lehetséges, hogy sok munkahelyen lesz alkalmazva, amig teljesen megmaradna egynél.

Ha helyzetén munkaváltoztatással szertene javitani, tudnia kell, hogy egy jó és megalapozott US munkaviszony fontos tényező jobb munkahely megszerzésében. Ezért fontos, hogy mint hatékony, pontos és kiváló munkaerő legyen elismerve. Szintén fontos, hogy az első munkahelyén egy bizonyos ideig, legalább hat hónapig dolgozzon ahhoz, hogy jó munkaviszonyt alakitson ki és jó ajánlásokat szerezhessen. Gondoljon arra, hogy akkor tud új munkahelyet a legjobban keresni, ha már valahol dolgozik.

Egy elismerésnek örvendő alkalmazott amikor benyújtja lemondását, ajánlólevelt kérhet a munkaadótól. Ez a munkaadó egyszerű levele, amely

feltünteti az alkalmazott jó tulajdonságait amelyeket az ott dolgozott idő alatt tanusitott. Ahhoz, hogy jó ajánlólevelt kapjon, gondolnia kell a munkaadója érdekeire. Mielőtt átmenne az új munkahelyére, a régi munkaadóját értesitette erröl *legalább 2 héttel hamarabb*. Ennyi időre szüksége van a munkaadónak, hogy helyettest találjon. Habár a munkaadója valószinűleg sajnálni fogja, hogy elveszti, a legtöbb amerikai munkaadó nem tekinti hűtlenségnek az anaygi vagy szakmai előnyök miatt kért munkahelycserét. Viszont a munkaadók elvárjak, hogy értesitsék őket *mielőtt* az alkalmazott elhagyjá munkahelyét.

Egy ilyen felmondási idő beleszámithat a munkaidőbe és ha nem tartják be, fizetésveszteséggel járhat.

B. KÖVETKEZTETÉS

Sok menekült számára a munkavállalás az Egyesült Államokba való beilleszkedés és letelpededés kulcsa. A kezdő munkahely lehetővé teszi a menkültnek a szükséges anyagi költségek fedezését és később egy jobb munkahely felé vezethet, amely nayobb anyagi biztonságot nyújt. Ezekivül a menekült lehtőséget talál a munkahelyen az amerikaiakkal való beszélgetések folyamán fejleszteni angol nyelvtudását és megismerhetni az amerikai szokásokat.

Az önkéntes szervezetek, jótállók, barátok, rokonok vagy különböző kiképzési programok segithetnek a menkülteknek az US-ba való megérkezésük után munkát találni. Ha az első munkahelyén alacsony - vagy szakképesités nélküli - a beosztása, fontos egy ideig megtartania munkahelyét azért, hogy jó munkaviszonyt alakithasson ki. Később majd lehet munkahelyet cserélni és beosztását javitani. Hosszú távon az amerikai munkhelyekbe való beilleszkedés egyike a legfontosabb tényezőknek, amelyet a menekült végső sikereit és boldogságát befolyásolják az Egyesült Államokban.

III. FEJEZET

JÖVEDELEM ÉS KIADÁSOK

A. BEVEZETÉS

A bevásárlás, a pézügyi műveletek és az alapvető szükségletek mint pld. a lakbérnek és élelmiszernek a kifizetése országonként különböznek. Az Egyesült Államokban gyakran magasak a megélhetési költségek és azok a menekültek akik nem óvatosak a költségvetésnél, a kereset megtakarításánál vagy hitelek igénybevételénél, komoly pézügyi nehézségekbe kerülhetnek.

Ez a fejezet a pénzügyi eljárásokról tájékoztat az Egyesült Államokban, beleértve a költségvetést, bevásárlást és a bankok szolgálatait.

1. A JÖVEDELEM BEOSZTÁSA

Ha korlátozott jövedelemmel rendelkezik az Egyesült Államokban, fontos tudni, hogyan ossza be a pénzét. A költségvetés annak az eltervezése, hogyan egyezteti a jövedelmét a kiadásokkal. Eltervezi, hogy ne költsön el több pénzt, mint amennyit keres és mindenek előtt azokat a dolgokat vásárolja meg amelyekre szüksége van. A havi költségvetése az Egyesült Államokban olyan adatokat tartalmazhat, amelyeket valószínüleg azelőtt nem kellett figyelembe vennie.

a. Fix kiadások

A fix kiadások kategóriájába olyan összegekről van szó, amelyeket rendszeresen kell fizetni - ide a következők sorolandók be:

1. *A lakbér* - Ez lesz valószínüleg a legnagyobb havi fix kiadás és az első összeg, amelyet figyelembe kell venni. Attól függetlenül, hogy kötött-e vagy sem lakásbérlési szerződést, a havi lakbért ki kell fizetni a meghatározott dátumra. Ha a lakbér nincs kifizetve, vagy ismételt késéssel fizeti, kilakoltathatják. A jövedelme nagysága határozza meg, hogy hol és milyen lakást bérelhet magának.

2. *A közművek* - A közművek olyan szolgáltatások, mint a villany, a lakásba bevezetett gáz vagy víz; ezek esetenként benne foglaltatnak a lakbér összegében. Valószínűleg az Ön feladata lesz ezeknek a szolgáltatásoknak a biztosítása. A költségeket havonta fizetik. A számlán szerepel a fogyasztó neve és címe, a folyószámla száma, a fizetési időszak, a szolgáltatás díja (beleértve az adókat), valmint az a dátum, amire a számlát ki kell fizetni. A havi számlákat postán vagy személyesen lehet kifizetni. Függetelenül attól milyen módon történik a fizetés, fontos a számlát idejében kiegyenlíteni. Ha a számlákat nem fizetik ki idejében, büntetéseket róhatnak ki, vagy esetleg beszüntethetik a szolgáltatást.

3. *Élelmiszer* - Élelmiszer vásárlásnál a felkínált áruk sokasága és változatossága elképesztő lehet. De meg kell akadályozni a «vásárlási kényszert». Vásároljon főleg táplapló és aránylag olcsó termékeket és csak annyit, amennyi néhány napra elegendő. Hasonlítsa össze a felkínált hasonló csomagolású árukat és állapítsa meg, melyik márka nyújt többet ugyanazért a pénzért. Ellenőrizze a termékek lejárási határidejét. A lejárt határidejű áruknak nem garantáljak már a frisseségét és minőségét.

4. *Közlekedés* - Ki kell számítsa a közjárművek használatára a munkahelyére és vissza naponta kiadott költségeit. Esetenként havi bérletet lehet beszerezni, amely korlátlan számú utazást biztosít a közjárműveken.

5. *Biztosítások* - Sokszor az emberek nem képesek kifizetni orvosi költségeiket vagy helyettesíteni kárbaveszett javaikat. Ha biztosítást vásárol, meghatározott összeget fizet egy magán biztosító cégnek. Viszonzásul, a biztosító a megállapított összeg kifizetését garantálja abban az esetben ha baj érné saját személyét vagy valamelyik családtagját. Habár a biztosítás nem kötelező, egyes biztosítások elengedhetetlenek lehetnek. Felsorolunk néhány biztosítástípust, amit érdemes figyelembe vennie:

- *egészégügyi biztosítás,* amely a kórházi ellátást és kezeléseket fizeti. Néhány kötvény olyan költségeket is fedez, mint az orvosi honóráriumokat és egészségügyi vizsgálatok díjait. Ezt a biztosítást részben a munkaadó is fizetheti. Mivel az orvosi ellátás, költségei igen magasak, az egészségügyi biztosítás megkötése szükséges.

- *személygépkocsi biztosítást* akkor kell kötni, amikor kocsit vásárol. A legtöbb államban nem szabad olyan autót vezetni, amely nincs bebiztosítva. Ha balesetet okoz és kocsija nincs biztosítva, minden kárt saját maga kell kifizessen. Ez több ezer dolláros összeg is lehet. Többféle személygépkocsi biztosítás létezik. Van olyan, amely fizeti a kórházi beutalást és orvosi

ellátást abban az esetben, ha valaki baleset közben megsérül. Valamennyi időt kell szánnia a sokféle személygépkocsi-biztosítás megismerésére.

- *magántulajdon biztosítása* amely megtéríti a magántulajdon tűz, lopás vagy baleset által szenvedett károrait.

- *életbiztosítás* amely anyagi biztonságot nyújut a családtagoknak ha a családfenntartó elhalálozik.

6. *Telefon* - A telfonszolgáltatás nem kötelező; de ha már van valakinek telfonja, havonta kell fizetni érte a telfondíjat. Mint a többi szolgáltatásokat, a telefonszámlát havonta, minden hónap egy meghatározott najpjáig kell kifizetni.

Miután magállapitotta a fix kiadásait, figyelembe kell vegye a váltazó kiadásokat is:

b. Változo kiadások

1. Spórolás
2. Orvosi és fogorvosi költségek, amelyeket nem fedez biztosítás
3. Ruházat
4. Bútorok, háztartási cikkek
5. Más kiadások (személyes szükségletek és kivánságok)

2. BEVÁSÁRLÁS

A bevásárlás az Egysült Államokban sok lehetőséget kínál. A termékek mind nagyobb választéka eleinte megnehezíti a kiválasztást. Minden újonnan érkezettnek az Egysült Államokban sok a szükséglete. Meg kell állapitsa a szükzégletek fontossági sorrendjét, hogy vásárlásait annak mefelelően bonyolíthassa le. Egy bizonyos összeget a mindennapi kiadásokra költ, pld. élelemre és háztartási cikkekre, majd a rövidebb időtartalomra szolgáló kiadások következnek pld. ruházat, és végül a hosszabb időtartalomra szolgálók, mint pld. a bútor, TV, vagy személygépkocsi vásárlás. Hogy gazdaságosan tudjon vásárolni, tanulmányoznia kell az újsághirdetéseket, discount üzleteket és bizományi áruházakat (thrift shops) valamint az árleszállitásokat (sales) a rendes üzletekben. Jótállója, önkéntes szervezete vagy barátai tanácsokkal tudják majd ellátni.

a. *Bevásárlási információforrások*

1. *Az újságok* az első információforrásai az okos fogyasztónak. Három része van az újságnak, amelyek hasznos tudnivalókat közölnek a termékek vagy szolgáltatások vásárlásáról és eladásáról.

Ads - a hirdetések - szokásos hirdetőszövegek, amlyek az újság sorai között jelennek meg. Általában a hirdetések felsorolják az ajánlott javakat és szolgáltatásokat a napi árakkal. Ha valamelyik termek kiárusításáról van szó, ezt külön feltüntetik.

Supplements - az újságmellékletek - külön hirdetések, amelyeket az újsághoz csatolva hordanak ki. Ezek a mellékletek általában nagy kiárusításokat hirdetnek, amelyek csak bizonyos ideig tartanak.

Classified Ads - a rendszerezett hirdetések - nagyszámú hirdetést tartalmaznak, különböző szolgáltatásokat, új és régi árucikkek eladását ajánlják fel. Ez külön rész, amely az újság vége felé található. Míg a rendes hirdetéseket és a mellékleteket általában a nagyobb cégek teszik közzé, más a helyzet a rendszerezett hirdetésekkel. A legtöbb rendszerezett hirdetést olyan személyek teszik közzé, akik egy bizonyos szolgáltatást ajánlanak fel, vagy eladni, bérelni valamint kereskedni akaranak. A rendszerezett hirdetések általában kategóriák szerint vannak csoportosítva, így pld: HOUSES FOR SALE - Eladó házak, BICYCLES FOR SALE - Eladó kerékpárok, LIVESTOCK FOR SALE - Eladó állatállomány, vagy ELECTRICAL APPLIANCES FOR SALE - Eladó elektromos készülékek.

Az újsághirdetések alapján való vásárlás előnye az, hogy össze lehet hasonlítani a termékek árát, meg lehet tudni hogy hol lehet a leggazdaságosabban vásárolni. Ez kiküszöböli az üzletek felkutatásával eltöltött időt és költségeket.

2. *Postai megrendelő katalógusok* különböző használati cikkeket sorolnak fel. Lehetnek néhány oldalasak és szakosítva bizonyos ágazatok szerint mint például virágmagvak, vagy lehetnek több száz oldalasak, amelyek majdnem minden elképzelhető szükségleti cikket tartalmazhatnak. Ebből a típusból talán a legismertebb katalógusok a *Sears, Roebuck & Co. Catalog*, a *L.L. Bean Catalog* és a *Spiegel Catalog*.

Általában minden darabnak van fényképe a megfelelő adatokkal - méretek, színek, anyagok, csomagolási információk, stb. - amelyeket ismerni

kell a megrendelésnél. A katalógusszám is fontos minden megrendelt darab meghatározásánál. De ne siessen a katalógusok alapján való vásárlással, amíg nincsen tisztában az eljárásokkal és a postai küldemények feltételeivel.

3. *The Yellow Pages - a «sárga lapok»* - a telefonkönyvében jó vásárlási információt tartalmaznak. Felsorolnak üzleteket és azokat a termékeket amelyeket ezek árusítanak. Feltüntetik a javítási szolgáltatásokat kínáló cégeket is a környéken.

b. Előnyös bevásárlás

1. *Sales - Kiárusítások* - A kiárusítások alkalmával a termékek árai alacsonyabbak a szokásosnál. Legtöbbször a kiárusításokat előzőleg bejelentik. Sok üzletben állandóan vannak árleszállítások; de a leszállított áru cikkek valamint az árleszállítás időtartama változhat. Néha az árleszállított cikkek, mire Ön az üzletbe ér, már el is fogytak. Ilyenkor kérhet «raincheck»-et. Ez egy papírszelvény, amelyen fel van tüntetve, hogy melyik árucikk volt kiárusítva és milyen áron. Ez lehetővé teszi, hogy azt leszállított áron megvásárolja később amikor az üzlet új készletet kap még akkor is, ha az árleszállítas arra az időre már le le jár.

2. *Coupons - Kuponok* - Néha kuponokat lehet beszerezni, amelyek lehetővé teszik, hogy bizonyos árucikkeket árleszállítással lehessen megvásárolni. Általában a kuponokat ujságokban vagy korábban vásárolt áruk csomagolásán lehet megtalálni, vagy kérés nélkül érkeznek a postán. Ha meg szeretné venni a terméket, a vásárlás alkalmával a kupont oda kell adni a kasszásnak. Több kuponnak lejárati ideje van; ez után a dátum után már nem érvényes.

c. Hol lehet vásárolni

Az Egyesült Államokban sokféle üzlet és piac van, a termékek és a szolgáltatások amelyeket nyújtanak, nagyon sokfélék. Felsorolunk néhány közismert vásárló helyet:

1. *Supermarket-ek.* A supermarketek a legismertebb helyek, ahol élelmiszert lehet vásárolni. Ezek nagy, modern üzletek, amelyek mindenféle élelmiszert árúlnak. Ezenkívül tisztítószereket, kozmetikai cikkeket újságokat, kevés ruhaneműt és háztartási cikkeket is árulnak, valamint nem receptes gyógyszereket.

2. *Department Stores - Ipari áruházak* - ezek többnyire nagy üzlethálózatok, melyek ruhaneműt, bútort, különböző készülékeket, vasárut, cipőket és sok más terméket árulnak.

3. *Thrift Shops - Bizományi áruházak* - ezek az üzletek nagyon alacsony áron adnak el használt holmikat. Az amerikaiak nem jönnek zavarba, amikor használt ruházatot vagy bútort vásárolnak a bizományi áruházakban. Ezeket az üzleteket általában jótékonysági intézmények tartják fenn.

4. *Farmers' Markets - A farmerek piacai* - az Egyesült Allamok egyes területein a hét bizonyos napjain a farmerek bejönnek a városba eladni friss gyümölcsöt, zöldséget és virgágokat. Ha az árak nem is alacsonyabbak, a minőség általában jobb a supermarketban vásárlot termékekénél.

5. *«Ethnic» Grocery Stores - Ethnikai fűszerüzletek* - Több városban úgynevezett etnikai üzletek is vannak, ahol a világ különböző részeiről árulnak élelmiszert.

d. Az áru kifizetése

Ha a vásárlásnál az áru kiválasztása az első lépés, a kifizetése lesz a következő. Az alkudozás *nem* szokásos. Az emberek csak a költséges holmik vásárlásánál alkusznak, mint például autó- vagy házvásárlásnál, valamint olyan javaknál, amelyeket a piacon, antikosnál, vagy egyenesen a termelőtől vesznek.

A fizetés legegyszerűbb formája a keszpénzfizetés. Viszont nagyobb összegű pénz hordozása kényelmetlen és nem biztonságos. Emiatt többen inkább csekkel vagy hitelkártyával fizetnek. A csekkeket a legtöbb üzlett elfogadja, ha az illető két módon igazolni tudja személyazonosságát. Soha ne adjon fel postán készpénzt; a postán valo fizetés legbiztonságosabb módja a személyre szóló csekk vagy a pénz utalvány. A pénz utalvány a bizonyos összegre a banknál vagy a postán lehet kiváltani. Illetéket kell fizetni értük a pénz utalvány értékétől függően. A hitelkártyákkal hitelre lehet vásárolni, de mivel kamatot kell fizetni a részben eltolódott fizetés miatt, a hitalkártyával való fizetés többe kerül, mint a csekkel vagy készpénzzel való fizetés.

e. Áruforgalmi adó & vásárlási elismervény

A legtöbb államban a fogyasztók a megvásárolt termék ára mellett áruforfalmi adót is fizetenek. Az áruforgalmi adó nagysága a termék árától függ.

Amikor fizet, kap egy vásárlási elismervényt. A vásárlási számlák megtartása fontos fogyasztói gyakorlat. Ezek a vásárlás bizonyitékai; ha ki szeretné cserélni vagy visszaadni az árut, valószinűleg kérik az elismervény bemutatását.

f. Garanciák

A garanciák - warranties vagy guarantees - a vásárlókat védik a hibás termékektől. A garancia kimutatja a vásárló és eladó jogait és kötelességeit abban az esetben, ha a termék hibásnak bizonyul. Meghatározhatja, mikor kell a terméket kicserélni, megjavitani vagy az értékét megtéríteni. Meghatározhat egy időpontot is, ami után a garancia érvényét veszti. A garanciák néha megkövetelik, hogy az új tulajdonos küldjön el a cégnek egy beiktatási lapot mielőtt a garancia érvénybe lépne.

g. Áruk visszaadása

Minden üzletben lehetséges valamilyen módon a mevásárolt áru viszszaadása. Ezekkel a módokkal meg kell ismerkednie. Őrizze meg a vásárlási számlákat arra az esetre, ha szükséges lenne az áru visszaadása.

Ha a fogyasztónak van valamilyen pansza, felhivhatja a helyi fogyasztói érdekeket védő irodát. Ezek a szervezetek közbeléphetnek tanáccsal vagy más segitséggel a fogyasztó érdekében.

h. Hitel használata

A hitelre való vásárlás az, amikor a megvásárolt árú árát utólag fizeti ki - «vásárolj most, fizess később» alapon. A hitelre való vásárlásnak vannak előnyei. A hitel lehetővé teszi, hogy olyan termékekre tegyen szert, amelyeket az alatt az idő alatt fizet ki, mialatt használja őket. Néha pénzt takaríthat meg, ha korábban vásárol olyan holmikat, amelyeknek az ára később felemelkedik. De a hitelre való vásárlásnak veszélyei is vannak. Kísértésbe eshet, és túl sokat vásárolhat, ezáltal elkötelezi magát jövedelméből túl magas költségek megtérítésére a hitelre vásárolt árukért. Annak is fennál a veszélye, hogy a hitelre vásárolt terméket visszaveszik ha nem tudja annak árát kifizetni vagy ha a részleteket nem fizeti pontosan. Ezenkívül a termék többe is kerül mint az eredeti ára, mert kamtot kell fizessen a ki nem fizetett összegért.

Viszont az embereknek szükségük van hitelre, ha nagyobb dolgokat szeretnének vásárolni, mint például házat vagy személygépkocsit. A hitel

igénybevétele fontos lépés legtöbb családnak vagy személynek.

Első alkalommal nehéz nagyobb vásárlásokra vagy készpénz kölcsönzésre hitelt kapni. Kissebb vásárlásokra könyebb hitelre szert tenni, de még ilyen esetben is szükséges, hogy jó hitelképessége legyen ahhoz, hogy a hitelt megkaphassa. Akkor hogyan lehet nekifogni? Egy takarék-, vagy csekkfolyószámla kezdeti garancia lehet a hitelképesség kialakításához. Szintén fontos a számlák időben való kifizetése. Ezután már nem nehéz helyi ipari áruházban hitelt vagy hitelkártyát szerezni.

Családonként mindkét házastárs kialakithat hitelt, így válás vagy elhalálozás után mindkét házastársnak megmarad a kialakitott hitelképessége.

Mi a hitelképesség? Alapjában véve *jó* hitelképesseghez a hitelre váló vásárlasoknál vagy kölcsönök felvételénél időben kell fizetni a részleteket. Nem szabad, hogy az illetőnek semmiféle mulasztása legyen az adósság kifizetésében. Azok az üzletek vagy cégek amelyek tudni szeretnék egy illető hitelképességét, megkérdezik erről a helyi hitelirodát. A hiteliroda feljegyzéseket tart egy személy régebbi és jelenlegi pénzügyi állapotáról valamint a lényeges személyes és családi adatairól is. A magánszemélyek kaphatnak másolatot a saját hitelképességükről ezeknél a hivataloknál és fellebezhetik a kiértékelést, ha úgy gondolják, hogy az hibás.

Egyes hitelkártyáknál az igénybe vett apróbb hitelek levonása csak a fizetési időszak végén történik és így nem lehet nagyobb összegeket elkölteni sok apró kiadás alkalmával. Fontos megjegyezni, hogy a hitelkártyacégek a hitel után kamatot számitanak, amely elérheti a 21%-ot. Mielőtt a hitelkártyát igénybe venné, olvassa el és tanulmányozza az összes hitelmegállapodást.

Ha a hitelkártyát elveszti vagy ellopják, az esetet azonnal jelenteni kell az üzletnek vagy az illető cégnek. Az azonnali jelentése a hitelkártya elvesztésének korlátozza azt a lehetőséget, hogy másvalaki felhatalmazás nélkül használja a hitelkártyát.

3. BANKSZOLGÁLTATÁSOK

Az amerikaiak nagy mértékben veszik igénybe a bankok szolgáltatásait. Ez a széles skálájú előnyös szolgáltatások eredménye, amelyeket a bankok magánszemélyek és szervezetek számára létesitettek. A szokásos bankszolgáltatások a következők:

a. Csekkfolyoszámlák

A csekkefolyószámlák a legelterjedtebb bankszolgáltatások. Valószínűleg rögtön miután nekifog dolgozni, szeretne majd egyet nyitni. A legtöbb ember biztonsági okok miatt nem hord magánál nagyobb összeget készpénzben, hanem személyes csekkel fizet a mindennapi javakért és szolgáltatásokért. Amikor folyószámlát «nyitnak», az illető a folyósszámlán tarthatja a pénzét és bármikor kiveheti azt onnan, ha szüksége van rá. A klienseknek csekkeket adnak amelyeket ki lehet tölteni és úgy lehet használni azokat mint a pénzt. Ha csekkfolyószámlát szeretne nyitni, el kell mennie a bankba és átesni a szükséges formaságokon, mint például az aláírási kártya kitöltését. A bankot a felajánlott szolgáltatásaiért vagy az előnyös elhelyezéséért és nyitvatartási idejéért választhatja ki. A házastársak nyithatnak közös folyószámlát; ilyenkor mind két személy aláírhatja a csekkeket.

Azoknak, akiknek csekkfolyószámlájuk van, meg kell ismerkedniük a négy alapvető formai eljárással: a betétlapokkal, csekkekkel, csekktömbszelvényekkel vagy nyilvántartásokkal és a folyószámla havi kimutatásaival.

1. *Betétlapok - Deposit Slips* - Ha már van egy folyószámlája, valószínűleg rendszeresen bé szeretné oda tenni a pénzét. A betétlapokra általában rá van nyomtatva az Ön neve (vagy mindkét házastárs neve egy közös folyószámla esetében) és a folyószámla száma, vagy hely, ahova be lehet írni ezeket az adatokat. A betétlapoknak bejegyzési rovatuk van ha több csekket, valamint készpénzt, is be szeretne tenni ugyanabban az időben.

Kitölti a betétlapot és a pénzzel együtt beadja a kasszánál, ahonnan elismervényt kap róla. A bankbetétlapokat akkor adják ki, amikor valaki folyószámlát nyit; további lapokat is be lehet szerezni később a bank kasszájánál.

2. *Csekkek - Checks* - A csekkeket csak az töltheti ki és írhatja alá, akinek a nevére szól a folyószámla. A csekk kitöltésekor a következő adatokat kell beírni:

1) a dátumot

2) az intézmény vagy a személy nevét, akinek szánja az összeget

3) a pénzösszeget számokban kifejezve, pld. $10.00, $35.50, feltűntelve a dollárokat és centeket is

4) a pénzösszeget szavakban kifejezve, pld. «ten dollars and no/100», «thirty-five dollars and 50/100»

5) az aláírását

Üres csekklapokat a folyószámla megnyitásakór lehet kapni, míg a nyomtatottakat azután, általában alacsony díj ellenében. Minden üres csekken fel kell tüntetni az illető nevét, címét, csekkszámát és a folyószámla számát. Minden csekket ellenőrizni kell ahhoz, hogy megbizonyosodjon arról, hogy az adatok helyesek. Ha elveszít egy csekket, rögtön értesíteni kell a bankot róla, hogy ne adjanak ki másnak pénzt rá.

3. *Csekketömbszelvények vagy nyilvántartások - Checkstubs or Registers* - Amikor kitölt egy csekket, be kell írja a nyilvántartásba a dátumot, annak a nevét, akinek fizetett és a kifizetett összeget. Ez a szelvény vagy nyilvántartás kell hogy a folyöszámlán megmaradt összeget tartalmazza. A megmaradt összeg a «mérleg», vagyis az az összeg, amit még el lehet költeni.

4. *A folyószámla kimutatása - Account Statement* - Általában minden hónapban a bank elküldi klienseinek a folyószámlájuk állását, amely kimutatja mindazokat a betéteket és kivételeket, amelyeket egy adott időszakban eszközöltek és mindenféle terhelést és díjat, amit levont a bank azon hónap alatt. Néhány bank havi szolgáltatási díjat von le. Más bankok kissebb összeget vonnak le minden beváltott csekk után. Kevés bank nem ró ki semmiféle díjat sem. Bármilen eljárást is használnak, ezt tükrözi a havi kimutatás. Hasonlítsa össze a nyilvántartásával a folyószámla kimutatását, hogy meggyőződjön arról, hogy a bank nem tévedett. Végül a kitöltött csekkeket - amelyekkel már fizetett - általában vissza is küldik a havi kimutatással együtt, így hivatalos nyugtái lesznek az azelőtti vásárlásokról.

Több bank újabban kamatot fizet a csekkfolyószámlákra, de ilyenkor a minimális összeg a folyószámlán aránylag magas kell maradjon. A kamatok kifizetésének ideje változik. Ha kamatot adnak a folyószámla után, az új mérleget feltüntetik a havi kimutatásban.

Olyan csekk kitöltése amelyen nagyobb összeg van, mint ami a folyószámlára van betéve, a folyószámla túllépését - «overdrawing» - jelenti és ennek komoly következményei lehetnek azon személy számára, aki ezt teszi. Az illető folyószámlájat lezárhatják és az illető hitelképessége szenved. Fennáll a törvényes eljárás, büntetések vagy szabadságvesztés veszélye is, ha nagyon túllépi a folyószámlát. De ezeket el lehet kerülni, ha olyan

folyószámlája van, amely engedélyezi a túllépést.

b. Takarékfolyószámlák

Nem nehéz takarékfolyószámlat - savings account - nyitni. Mindaz, ami kell hozzá, a Társadalmi Biztosító kártya és valamennyi készpénz. Ezek a folyószámlák mindenekelőtt pénzmegtakarításra és kamatgyűjtésre szolgának.

A takarékfolyószámláknál takarékbetétkönyvet - «passbook» - használnak, amelyben bejegyzik a betéteket, kamatokat valamint a felvett összegeket és díjakat (ha vannak ilyenek). A takarékbetétkönyv általában annál a személynél marad, akinek a nevén van a folyószámla, és az illető magával kell vigye mindig a bankba, amikor pénzt tesz be vagy vesz ki.

Nem csak a keresekedelmi bankok azok, ahol kamatot lehet kapni a betett pénzért. Vannak takarék- és kölcsönző intézmények, munkaegyletek és hitelszövetkezetek, vagy másféle intézmények, ahol az emberek a megtakarított pénzüket őrizhetik.

c. Kölcsönök

Nem csak a bankoktól lehet kölcsönt felvenni. A bankok aránylag elég magas kamatért adnak kölcsönt; emiatt, ha pénzt szeretne kölcsönözni, előbb érdeklődnie kell a banknál.

A legtöbb egyén számára, aki nemrég telepedett le a közösségben, nehézségei lehetnek kissebb kölcsönre is szert tenni, amíg olyan személyt nem talál, aki u.n. «jó hitelű» és aki kezességi minőségben aláírja a kölcsön kérvényt. A kezes vállalkozik arra, hogy ha a kérvényező nem téríti meg a kölcsön kapott összeget, akkor ő saját maga fogja ezt megtéríteni. Kit lehet «jó hitelű»-nek számítani? A legtöbb bank azt mondaná, hogy ez állandó jövedelmű személy, bankfolyószámlával és aki időben kifizeti a számláit és részleteit. Ezeknek az embereknek a bankok szívesen adnak kölcsön és elfogadják őket kezeseknek.

d. Értékmegőrző fiókok

Az értékmegőrző fiókok - Safety Deposit Boxes - biztonságos helyek fontos iratok vagy tárgyak megőrzésére. Ezek zárt dobozok, amelyek különböző méretűek és a legtöbb banknál lehet ilyen fiókokat bérelni, azoknak akik biztonságos helyen szeretnék tartani értékeiket. Néhány bank felajánl értékmegőrző fiókokat azoknak, akiknek az illető bankban

folyószámlájuk van. De a legtöbb bank alacsony díjat ró ki az értékmegőrző fiókok használatáért.

B. KÖVETKEZTETÉS

Az Egyesült Államokban a pénzügyi műveletek nagyon bonyolultak, de a menekültek saját érdekükben felhasználhatják ebből a fejezetből vagy más forrásokból, például bankoktól vagy újságokból, a szükséges információkat. Mivel az első években a menkülteknek csak korlátolt anyagi tartalékaik vannak, fontos a leggazdaságosabban beosztani azt a pénzt, amivel rendelkeznek. Ez irányban a gondos költségvetés, a gazdaságos vásárlás, a hitelek és a bankszolgáltatások megfelelő igénybevétele sokban segíthetnek.

IV. FEJEZET

ISKOLÁZTATÁS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

A. BEVEZETÉS

A tanügyi intézmények az Egyesült Államok alapvető nemzeti értékeit tükrözik, főleg az egyenlő lehetőségek eszméjét. A tanulás mindenki számára elérhető az Egyesült Államokban, tekintet nélkül az egyén korára, fajára, etnikai eredetére vagy a társadalmi osztályra, ahova tartozik.

A diákok a törvény értelmében hat éves korukban kezdik az iskolát és tizenhat éves korukig kell tanuljanak. De a legtöbb diák kiegészíti tanulmányait legalább tizenkét esztendőre, így tizenhét éves koruk körül végeznek.

A gyermekek iskoláztatása elemi szintre - «elementary» - (6 éves kortól 11-ig) és középiskolai szintre - «secondary» - (12 éves kortól 17-ig) oszlik fel. Akik befejezik a középiskolát, érettségi diplomát - «high school diploma» - kapnak.

A következő táblázat kimutatja a gyermekek 12 tanulmányi évük elosztását. Gyermekei különböző iskolákba járhatnak ugyanabban a közösségben a koruk szerint valamint aszerint is, hogyan osztják fel a közösségben a 12 iskolaévet.

<u>Elemi Iskola</u>				<u>Középiskola</u>			
Hívhatják:	Elementary School-, Primary School-, Grade School-nak			Hívhatják:	Middle School-, High School-nak, stb.		
kor:	6	osztály:	1	kor:	12	osztály:	7
	7		2		13		8
	8		3		14		9
	9		4		15		10
	10		5		16		11
	11		6		17		12

A felnőtteknek (18 éven felül) szintén sok lehetőségük van a tanulásra. Gyakran dolgoznak és ugyanakkor iskolába is járnak. Mivel a középiskola után a továbbtanulás nagyon drága lehet, van lehetőség részidőben dolgozni és reszidőben tanulni is.

A tanulási lehetőségeknek és a velük járó felelősségeknek rövid bemutatása következik.

1. GYERMEKEK ISKOLÁZTATÁSA

a. Iskolatípusok

1. *Nyilvános iskolák - Public schools* - Minden gyermek 12 évig járhat általános közösségi isoklába. Néhány iskola mellett óvoda - «Kindergarten» - is működik. Az óvodába az első osztály megkezdése előtt járnak a gyermekek. A nyilvános iskolarendszert a közösség lakói tartják fenn, többnyire a helyi adókból fedezik a költségeket. Az adóból befolyt összeget minden közösség iskolatanácsa - «school board» - administrálja. Az iskolatanács tagjait a közösség lakói választják meg. Mivel minden lakos részese a helyi iskolarendszernek íly módon, ezért azt «public education» - nyilvános tanittatásnak-nevezik.

Az Egyesült Államokban minden nyilvános iskola bizonyos alapismereti területeken ad kikepzést. Ezek általában írás, olvasás, matematika, az Egyesült Államok és a világ történelme, természetrajz, képzőművészet, zene és testnevelés. A tanmenet követelményeit a helyi iskolantanács vagy a Tanügyminisztérium határozzák meg. Emiatt a tanmenet követelményei államonként, városonként vagy iskolánként külömbözhet.

Az elemi iskoláknak kötelező tantárgyaik vannak. A középiskolákban a kötelező alaptantárgyak mellett szabadon választott tantárgyak is lehetnek.

Sok középiskola szakképesítésre is nyújt lehetőséget, mint pld. autószerelői, ácsmunkási, háztáji gazdasági, mezőgazdasági, vallási vagy irodai ismeretekre. Sokszor azok a diákok, akik a középiskola után rögtön dolgozni szeretnének, ilyen tanfolyamokon vesznek részt, hogy kifejleszthessék képességeiket. Ezek közül a tantárgyak közül az iskola tanulói szabadon választhatnak.

2. *Magániskolák - Private Schools* - A közösségi iskolák mellett sok magániskola is van az Egysült Államokban. Nagyrészüket felekezeti cscoportok tartják fenn. A magániskolák általában tandíjakat vagy beiratkozási díjakat kérnek, még mielőtt a diákok elkezdenének iskolába járni. Ezek a tandíjak az iskolától függően alacsonyak vagy nagyon magasak lehetnek. Ezeket a tandíjakat egyenesen az iskolának fizetik, nem pedig adó útján. Ha gyermekei magániskolába járnak, akkor is ki kell fizetnie a nyilvános iskolák fenntartását szolgáló adót.

3. *Napközi- Pre-schools* - A legtöbb helyen a hat éven aluli gyermekek számára óvodákat tartanak fenn. Ezek az óvodák, amelyeket «kindergarten»-, «nursery school»-, vagy «pre-school»-nak neveznek, az első osztály előtt készítik fel a gyermekeket az iskolára. Többnyire magántulajdonban vannak és tandíjat vagy részvételi díjat kell értük fizetni. Az óvodák néhány közösségben a nyilvános iskolai rendszer szerves részei. Ebben az esetben vagy kérnek értük tandíjat, vagy nem, valamint a beiratkozás lehet kötelező vagy sem. A legtöbb óvodába kettőtől öt éves korig lehet a gyermekeket beiratni.

b. Amit tudni kell az iskolákról

1. *A tanerő - School Staff* - Az elemi iskolában rendszerint egy osztályért egy tanító felel és minden tantárgyat ő tanitja. A középiskolában minden tantárgyat más tanár tanitja. Ahelyett, hogy egy osztályteremben maradnának, a diákok minden tantárgyat más osztályteremben tanulják. A tanárokon kívül nevelők is foglalkoznak a diákokkal, akik segítenek nekik a problémáik megoldásában és útmutatást adnak a felkészültségüket és jövendő karrierüket illetően.

2. *Szállítás* - Néha az iskola közel fekszik a lakáshoz és a gyermekek gyalog tudnak odaérni. A távolabb lakó gyermekek számára iskolabuszok vannak, amelyek a diákok oda eś vissza szállítását ingyen biztosítják.

3. *Iskolalátogatás* - A legtöbb gyermek napi hat órát jár iskolába hétfőtől péntekig. A tanév rendszerint szeptemberben kezdődik és júniusig tart. Június, július és augusztus hónapok teszik ki a nyári vakációt. Ezallatt az iskolában segítik azokat a tanulókat, akik elmaradtak a rendes tanév folyamán tanulmányaikkal vagy nyári tanulmányi - és üdülőprogramokat szerveznek, amelyeken a jelenlét nem kötelező. Tanév közben vannak rövidebb vakációk is, amikor szünetel a tanitás. Néhány etnikai vagy vallásos csoportnak szintén lehetnek hagyományos ünnepeik. Ezek nem rendes iskolai szünnapok. De rendszerint megengedik a gyermekeknek ezeken a napokon vagy ünnepek

alkalmával, hogy hiányozzanak az iskolából. Ilyen esetekben felkérik a szülőket, hogy előre írásban jelentsék be a hiányzást.

A szülők kötelesek ellenőrizni, hogy a gyermekük rendszeresen látogatja az iskolát. Ha egy gyermek hiányzik, a szülők meg kell magyarázzák a hiányzás okát. Nehány iskolában elvárják, hogy a szülők telefonon jelentsék az iskola adminisztrációs irodájának még reggel, hogy a gyermek hiányozni fog, valamint írásban közöljék a hiányzás okát miután a gyermek újból iskolába megy. Igazolatlan hiányzások, főleg ha gyakran fordulnak elő, a tanulónak az osztályból való kizárásához vezethet. Olyankor felkérik a szülőket, hogy menjenek be az iskolába és beszéljék meg a gyermek problémáit egy tanúgyi hivatalos személlyel.

4. *Étkezés* - A diákok általában az iskolában ebédelnek. Sok iskolában nem engedik meg elhagyni ebédszünet alatt az iskola területét. A diákok rendszerint hazulról hozzák az élelmet vagy az iskola étkezdéjében vásárolják meg ebédjüket. Ezekben az étkezdékben a koszt általában olcsó és jó minőségű.

5. *Könyvek* - A legtöbb közösségi iskolában a szükséges tankönyveket kölcsönadják arra a tanévre. Ha egy tanuló tönkreteszi, elveszti vagy nem adja vissza a könyvet, a szülőknek ki kell általában fizetni annak a helyettesítését.

6. *Angol nyelvtanfolyamok* - Az iskoláknak többféle módszerük van az angolul nem beszélő diákok segítésére, hogy ott megtanulják a neylvet. Ha több diák van, akik csak keveset vagy egyáltalán nem beszélnek angolul, angol nyelvórákat - English as a second language (ESL) - szerveznek. Néha vannak kétnyelvű iskolák is, ahol egyes tantárgyakat a gyermek anyanyelvén tanítanak. Ha csak néhány gyermek van, akiknek külön nyelvórára van szükségük, azok számára az iskola magántanárt bízhat meg, aki velük tanul. A szülőknek utánna kell nézni, hogy gyermekeik segítséget kapnak-e az angol nyelvtanulásban.

7. *Kiértékelés* - A diákokat többféleképpen értékelik ki. Ezek a kiértékelések többnyire a jelenlétre, feladatok végrehajtására, a tesztek eredményeire és az osztályban való közreműködésre alapszanak. Többféle osztályozási rendszer van a diák eredményei kiértékelésére. A hagyományos rendszerben az iskola betűket használ A-tól F-ig, A a kitűnőt jelenti, míg az F a bukást. Más iskolák számokat használhatnak, vagy S (satisfactory = elégséges) / U (unsatisfactory = elégtelen) avagy pass/fail = átjutás/bukás rendszert. Néhány iskola semmiféle jegyet nem használ, hanem ehelyett írott

kiértékelést ad a tanár arról, hogyan tanul minden diák.

A legtöbb iskolában nem tartanak vizsgát ahhoz, hogy a diákok átjussanak egyik osztályból a másikba vagy elemi iskolából középiskolába. Ha a gyermek iskolai tevékenysége megfelelő, akkor az továbbjuthat a következő osztályba a jövő tanév kezdetén. Néhány államban a diákoknak le kell tenni a minimális követelményeknek megfelelő tesztvizsgát ahhoz, hogy befejezzék a középiskolát. Ezek nem hivatalos érettségi vizsgák.

Néha a diákoknak szabványozott teszteket kell megoldani, vagyis olyan teszteket, amelyeket sok iskolába kiadnak az egész ország területén. Ezek nem határozzák meg, hogy a diák átmegy-e vagy megbukik; csupán összehasonlítják a diák teljesítményét az országos átlaggal.

A gyermekeket általában a koruknak megfelelő osztályba helyezik. Néhány iskolában teszteket kell letenni hat évnél idősebb gyermekeknek. Ezek nem felvételi vizsgák, hanem a besorolás érdekében vannak, hogy eldöntsék, melyik osztályba kell elhelyezni a gyermeket. *Ezek nem azt döntik el, hogy felveszik-e a gyermeket az iskolába, vagy sem.*

8. *Tanterven kívüli tevékenységek* - A rendes iskolai órákon és tanításon kívül a legtöbb iskolában biztosítanak egész sor sport- és klubtevékenységet az iskolai program alatt és után. Ezek keretén belül lehetnek kosárlabda-, football-, soccer-, baseball-, track and field-, röplabdacsapatok, színjátszó csoportok, vitaegyletek, iskolai újságok- vagy folyóirtatok szerkesztése, művészeti körök, stb. Néhány klubnak lehet szakmai jellege.

Egyes iskolákban a tanuláson kívüli tevékenységeket csupán <u>külső</u> tevékenységnek tekintik -- és nem az iskolai tevékenység szerves részének. Emiatt ezekben az iskolákban elvárják, hogy a rendes órákon megfelelő jegyeket kapjanak a diákok ahhoz, hogy a tanuláson kívüli tevékenységeken is részt vehessenek.

9. *Magaviselet és fegyelem az iskolában* - Az iskolai tevékenység mellett a tanulóktól elvárják, hogy minden előírt házifeladatot időben elvégezzék. Azok a diákok, akik írott igazolvány nélkül késnek az órákról vagy késve adják be dolgozataikat, fegyelmezve lehetnek. A fegyelmezés többféle lehet. Állhat többlet házifeladatból, az iskolában való visszatartásból, bizonyos tevékenységektől való eltiltásból vagy az igazgató avagy más iskolai hivatalnok megrovásából. Az Egyesült Államokban a legtöbb közösségi iskolában tiltott a fizikai büntetés, de néha megengedik ezt is.

c. Általános problémák

Sok menekült gyermek nehézségekkel küzd az iskolai életbe való beilleszkedés alkalmával. Amíg nem beszél valamennyire angolul úgy tűnik neki, hogy az iskolatársaik nem veszik eléggé figyelembe őket. Ismeretlen országban gyermeknek ez nagyon rossz érzés. De ahogy nő a gyermek beszédkészsége, ez a probléma megoldódik.

«Mainstreaming» az a gyakorlat, amikor angolul nem tudó vagy más nehézségekkel küzdő gyermekeket egyenesen a koruknak megfelelő osztályba sorolnak be. Ezt a gyakorlatot kissebb városokban alkalmazzák, ahol kevés menekült latkik és nincs lehetőség a menekült gyermekek számára külön programokat létesíteni. Sokszor nincs lehetőség tolmácsot alkalmazni és a kezdeti kommunkációs problémák súlyosak. De általában a nehézségek ellenére a diákok állando sikereket érnek el az önállóság terén és az iskolai életbe való teljes beilleszkedésben. Ez nem meglepő, mert a gyermekeknek különleges adottságaik vannak idegen nyelvek megtanulásához és különböző kultúrákhoz való alkalmazkodáshoz.

Egy nehezebb probléma, amellyel szembe kerülhet főleg nagyobb városokban néhány menekült gyermek, az iskolában létező etnikai vagy faji alapon levő feszültségek jelenléte. A különböző etnikai csoportok közötti viszályoknak lehet néhány hozzájáruló oka. Viszályok keletkezhetnek amiatt is, mert különböző diákcsoportok túl keveset tudnak egymás szokásairól és viselkedésmódjáról. A faji vagy etnikai viszályokra komoly figyelmet fordítanak az iskolai szervek. Ha ilyesmi előfordul, vagy Ön vagy gyermeke meg kell beszélje ezt a tanárral. Viszont vigyázni kell arra, hogy minden gyermekveszekedést ne jelöljünk meg mint ilyen jellegű viszályt.

d. Iskolalátogatáson kívüli munka

Az iskolábajárás mellett a nagyobb diákok munkát is vállalhatnak és sokan ezt is teszik. A diákmunkák között általában az újságkihordás, kerti munka, gyermekekre való felügyelet vagy üzletekben, vendéglőkben való tevékenység szerepel. Ezeket a munkákat a rendes iskolaidő előtt, után vagy hétvégeken végzik. A nyári hónapok alatt a vakáció idejében többen teljes munkaidőben dolgoznak.

e. Szülői felelősségek

Az Egyesült Államokba való megérkezés után a szülők felelőssége beíratni a gyermekeket az iskolába olyan hamar, amennyire ez lehetséges. Általában

a jótállók segíteni szoktak az újonnan érkezőknek a gyermekeket az iskolába beiratni. Ha az iskolai év közepén érkeznek, akkor is azonnal be kell irassa gyermekeit az iskolába és ne várja meg a következő tanév kezedetét. Hogy melyik iskolába járassa a gyermekeit, ezt általában a környék ahol lakik határozza meg valamint az is, hogy melyik osztályba kell a gyermeknek járni.

A gyermekek iskolába való beiratásához néhány irat szükséges. Ezek közül a legfontosabb a gyermek I-94-es kártyája. A szükséges iratok között szerepel a születési bizonyítvány vagy keresztlevél, oltási és egészségügyi igazolványok vagy egyéb olyan iratok, amelyeket a helyi szervektől kaptak, például olyanok, amelyeken szerepel a gyermek otthoni címe. A beiratáshoz a következő adatok szükségesek:

1. A gyermek teljes neve
2. Születési dátum / életkor
3. Lakáscím / és telefonszám
4. Oltási / egészségügyi igazolvány
5. Szülők neve
6. Szülők munkahelyének címe és telefonszáma

Több iskolában megkövetelik, hogy az iskolakezdés előtt a gyermek orvosi vizsgálatra jelentkezzen. Az állam törvényei bizonyos kötelező oltásokat írnak elő. A szülők a gyermek beiratása előtt meg kell, hogy érdeklődjék ezeket a követelményeket.

Habár a közösségi iskolák aránylag «ingyenesek», mégis lehetnek bizonyos költségek, amelyeket a szülők fizetnek. Ilyen kiadások lehetnek a könyvek kölcsönzésére, különböző sportfelszerelésekre, testnevelési órákra vagy sportklubokra fordított díjak.

A szülőktől elvárják, hogy aktív szerepet vállaljanak a gyermekük iskolai nevelésében. Felkérik őket, hogy kövessék figyelemmel gyermekeik iskolai tevékenységét és hogy vegyék fel a kapcsolatot a tanárokkal még akkor is, ha nem beszélnek jól angolul. Egyes iskolákban évente többször szülői értekezletet tartanak. A legtöbb iskolában szülői-tanári bizottság működik - Parent-Teacher Association (PTA). A rendszeres szülői értekezleteken a szülők és a tanárok az iskolaprogramokat, a tanügyi politikát, az iskolai nevelés javítását és még sok más témakört beszélnek meg.

Az amerikai tanárok általában értékelik a szülők észrevételeit vagy kérdéseit. Ez a közreműködés segíti őket felmérni, hogyan végzik a munkájukat és lehetővé teszi nekik, hogy elmondják a szülőknek, hogyan

viselkedik gyermekük az iskolában. A szülőknek is segít abban, hogy aktívabban részt vegyenek a számukra még új közösségben.

f. A középiskola után

A középiskolás diákok az iskolájuk tanácsadójától útmutatást kaphatnak lehetőségeikről a középiskola befejezése után.

Néhány ilyen megbeszélni való választási lehetőség:

1. Munkavállalás rögtön a középiskola befejezése után. A munkahely lehetőséget nyújhat a kiképzésre.

2. Beiratkozás egy szakmai / technikai iskolába, amely bizonyos szakmára vagy tevékenységre nyújt kiképzést.

3. Beiratkozás egy kétéves főiskolára

4. Beiratkozás egy négyéves főiskolára vagy egyetemre.

Akik tanulmányaikat kétéves vagy négyéves főiskolán vagy egyetemen szeretnék folytatni, szabványozott felvételi vizsgán kell megfeleljenek. Ennek a tesztnek az eredménye egyike a főiskolára vagy egyetemre való bejutás kritériumának. A legtöbb főiskola és egyetem külön angol nyelvtesztet ad az idegen diákoknak. Csak jó angol tudással rendelkező diákok tehetik le ezeket a teszteket.

Más kritérium szerint, a diákoknak a középiskolában kapott jegyei és az ott tanúsított éredeklődése szerint hagyják jóvá a beiratkozást a főiskolára vagy egyetemre.

A középiskola után a tanulás már nem ingyenes és költséges is lehet. Egy magánfőiskola vagy magánegyetem sokkal drágább, mint egy vidéki vagy állami főiskola vagy egyetem. Viszont az iskola minősége nem változik attól függően, hogy magánegyetemről vagy nyilvános egyetemről van szó. Ahhoz, hogy valaki fedezhesse főiskolai vagy egyetemi költségeit, előbb dolgozhat és csak azután mehet a főiskolára, vagy mind a kettőt teheti egy időben; tulajdonképpen sok amerikai mindkettőt végzi, hogy fedezni tudja tanulmányai költségeit.

2. FELNŐTTEK TANULÁSA

A tanulás egy életre szóló folyamat. Sok amerikai ezt állandó iskolai és továbbképzési tevékenységgel bizonyítja be. De a nyilvános középiskolai szint után a tanulás anyagi terhe már a diákra hárul. Emiatt általában sok felnőtt teljes munkaidőben dolgozik és részidőben tanul. Az iskolák esti, hétvégi, stb. órákat biztosítanak, hogy a dolgozó diákokhoz igazodjanak. Sok kiképzési / szakmai programot kimondottan a dolgozó diákok számára szerveznek meg. Az is szokásos, hogy az emberek egy ideig dolgoznak és azután (ha már van valamennyi anyagi fedezetük) teljes időben tanulnak, hogy javíthassanak státusukon a munkahelyükön.

A felnőttek tanulásának fő oka az, hogy javítani szeretnének a helyzetükön a munkahelyükön. Habár az nem midig igaz, hogy aki többet tanul, az többet is keres. Tulajdonképpen néhány szakmunkás beosztásban ugyanazt, vagy nagyobb fizetést adhatnak, mint hivatásos állásban, amely több iskolát igényel. Annak az eldöntésében, hogy milyen fajta iskoláztatási program a legmefelelőbb valaki számára, fontos azon a környéken, ahol az illető le szeretne telepedni, gondos elemzést végezni a munkába való elhelyezkedést illetően. Szintén fontos számításba venni a teljes munkaidőben való tevékenység előnyeit (beleértve a munkahelyen való kiképzést, a rangidősségi előnyöket, juttatásokat, stb.), amelyek a rendes tanulmányi programot elhalaszthatják egy későbbi időpontra.

Ebben a fejezetben bemutatunk néhány ismertebb intézményt és programot, amelyek majdnem mind a felnőttoktatást szolgálják.

a. Angol nyelvtanulás

Sok helyen az Egyesült Államokban a nem angol anyayelvű felnőttek angolul tanulhatnak. Ilyen kirendeltségek vagy oktatási helyek, ahol ez a lehetőség van, a következők:

1. *Felnőttek alapismeretekre való oktatása - Adult Basic Education (ABE) Programs -*. Ezeket a programokat általában a helyi tantestület tartja fenn. Itt sok tanulási lehetőséget biztosítanak, beleértve gyakran az angol nyelvórákat is - English as a second language (ESL). Lehet, hogy kell egy alacsony tandíjat fizetni, máskor ezek az órák ingyenesek. A tanfolyamok lehetőséget adnak a felnőtt diákoknak más, különböző országokból származó diákokkal találkozni.

2. *Önkéntes szervezetek - Voluntary Agencies (Volags)* -. Az önkéntes szervezetek néha angolórákat és kulturális tájékoztató tanfolyamokat tartanak a menkültek számára. Az újonnan érkezett menkültek érdeklődjenek a helyi szervezetnél vagy a jótállójukon keresztül ezek után a programok után.

3. *Felekezetek - Churches* -. A vallásos felekezetek vagy más vallásos csoportok, amelyek részt vesznek a menekültek letelepedésében, néha angolórákat vagy tájékoztató programokat biztosítanak.

4. *Kereskedelmi nyelviskolák - Commercial Language Schools* -. Ezek angol nyelvórákat biztosítanak, de általában elég költségesek.

5. *Magántanítók - Tutors* -. Az újonnan érkezett menekülteknek lehetőségük van angol nyelvet tanulni egy magántanítoval. A magántanító lehet a jótálló, egy szomszéd vagy egy ismerős a közösségből vagy az egyháztól. Mig több magántanító önkéntesen segít, mások (főleg hivatásos magántanárok) valamennyi fizetest várnak el. A magántanulás jó választás akkor, ha nem érhető el egy hivatalos angol nyelvtanfolyam.

6. *Ahol nincs semmiféle program* -. Néha nincs semmiféle anogl nyelvtanfolyam (ESL) a közösségben. Ebben a helyzetben is van lehetőség angolul tanulni. Például:

- Igyekezzen angolul beszélni az amerikaiakkal az üzletben, bankban és a szomszédságban. Még egy-két naponta elsajátított szó is segít az angol nyelvet megtanulni.

- Nézze a televiziót és tudatosan figyeljen bizonyos szavakra vagy mondatokra. Azután gyakorolja őket barátaival és amerikai szomszédaival.

- Használjon szótárat új szavak megtanulásához. Kérjen meg egy amerikai ismerőst egyes szavak helyes kiejtésére és használja azokat mondatokban. Gyakorolja őket.

- Használja gyermekei angol tankönyveit.

- Kapható tanár nélküli angol nyelvtanfolyam is, de ez költséges lehet.

b. Felnőttek alapismeretekre való oktatása - Adult Basic Education (ABE) Programs and Classes

Az angol nyelvtanfolyamokon kívül, sok helyi felnőttoktató program olyan órákat biztosít, amelyek segítik a felnőtteket érettségi diplomát - high school diploma - szerezni, valamint olyan előadásokat is tart, amelyek általános érdeklődésnek örvendenek. Néhány program célja az embereknek lehetőséget adni kicserélni ismereteiket vagy tapasztalataikat másokkal. Más tanfolyamok keretén belül festészetet, kerámiát, varrást, főzést vagy autószerelést lehet tanulni. Ezeket a tanfolyamokat gyakran a helyi elemi - vagy középiskolában szervezik meg az esti órákban és csak alacsony díjat kérnek értük.

c. Szakmai és műszaki iskolák - Vocational and Technical Schools

A szakmai vagy techniaki iskolák az embereket különböző szakmák elsajátítására képezik ki. Ilyen iskolai kiképzéseket a magán szakmai vagy műszaki iskolákban, vagy a közösségi főiskolákon (lasd lennebb) mint külön programokat szerveznek. Ezekért a programokért különböző nagyságú tandíjakat kell fizetni. Tipikus szakmák, amelyekhez ilyen kiképzési program szükséges a hegesztő-, egészségügyi vagy fogorvosi asszisztens-, elektronikai szerelő-, computer programozó-, autószerelő-, valmint különböző irodai beosztások.

d. Főiskolák és egyetemek - Colleges and Universities

Az Egyesült Államokban kétféle főiskola vagy egyetem van: kétéves intézmények és négyéves intézmények. Ezek nyilvánosak vagy magánjellegűek. A kétéves intézményeket általában «junior» vagy «community»- közösségi - főiskolának hívják, míg a négyéves intézmenyeket főiskoláknak - colleges / vagy egyetemeknek - universities. A főiskolák általában kissebbek az egyetemeknél és kevesebb karuk van, mint az egyetemeknek.

A négyéves főiskolák és egyetemek széles skálájú «bachelors» fokozati programot biztosítanak természettudomány, társadalmi tudományok, művészetek és humán tantárgyak terén. A diákok általában kétéves alapismereti tantervvel kezdenek, mielőtt a saját kiképzési területükre térnének át (pld. fizika, matematika, pedagógia, művészettörténelem). Ezekívül ezek az intézmények a «bachelor» fokozaton kívül továbbtanulási lehetőséget is biztosítanak, amelyeket általában «graduate school»-nak neveznek.

A kétéves vagy közösségi főiskolák főleg szakmai területeken képeznek ki, de ugyanakkor általános ismereti tantárgyakat is biztosítanak azon diákok számára, akik négyéves főiskolára át szeretnének iratkozni.

A főiskolák és egyetemek költségei nagyon változóak. A nyilvános intézményeket az állam vagy a város tartja fenn helyi kormányzati segítséggel; emiatt ezek alacsonyabb tandíjat kérnek, mint a magánintézmenyek, amelyek fokozottabb mértékben vannak ráutalva a diákok által fizetett tandíjra. Lennebb adunk egy összehasonlító kimutatást az 1985-1986-os tanév tanulmányi költségeiről, beleértve a koszt és lakás költségeit is, három Washington D.C. területén működő főiskolánál (a könyvek és személyi kiadások nincsenek beleszámítva).

4 éves magánegyetem

Tandíj:	$ 9.300 / évente
Lakás és ellátás:	$ 3.600 / évente
Összesen:	$12.900 / évente

4 éves nyilvános egyetem

Tandíj:	$ 1.500 / évente (odavaló lakos)
Lakás és ellátas:	$ 3.420 / évente
Összesen:	$ 4.920 / évente
Tandíj:	$ 4.200 / évente (nem odavaló lakos)
Lakás és ellátás:	$ 3.420 / évente
Összesen:	$ 7.620 / évente

2 éves közösségi főiskola

Tandíj:	$ 800 / évente (nem odavaló lakos)
Lakás és ellátás:	(nincs adat)
Tandíj:	$ 3.465 / évente (nem odavaló lakos)
Lakás és ellátás:	(nincs adat)

A főiskolán tanuló diákok számára a szövetségi kormány, és néhány gazdagabb iskola vagy segélyszervezet alacsony kamattal kölcsönt ad. Sok kölcsönt a szövetségi kormány biztosít. Többféle ösztöndíj is van a kiváló, de kevés penzű diákok számára, valamint munka és tanulási programok is vannak; ekkor a diákok a részidőben végzett munka mellett tanulnak és rendes fizetést kapnak. Az ezekkel a programokkal kapcsolatos információt valamint a beiratkozáshoz szükséges iratokat ezekre a programokra annak a főiskola vagy egyetem penzügyi segélyirodájában - «Financial Aid Office» - lehet kapni, amelyikbe a diák be szeretne iratkozni. Mivel a kölcsönprogrammokra alapot nemrég lecsökkentették, a segélyek megszerzéséért elég nagy a versengés.

e. Katonai szolgálat - Military Service

A katonai szolgálat az Egyesült Államok hadseregében, a tartalékos kiképzés, valamint a Nemzeti Gárda olyan kiképzést nyújtanak, amelyeknek gyakran nem tulajdonítanak kellő figyelmet. Mig a hadsereg szolgálatába való belépés teljes elkötelezettséggel jár, a tartalékosok vagy a Nemzeti Gárda tagjai csak részidőben számítanak katonának vagyis olyan személyek, akiknek rendes teljes idejű munkájuk van a civil életben. A helyi egységek hétvégeken jönnek össze és általában évente körülbelül két héten át «tour of duty» kiképzésen vesznek részt. Ennek ellenében a tagokat kiképzésben részesítik bizonvos területeken és részidőben fizetik is őket.

A katonai tartalékállományba, a Nemzeti Gárdába és a rendes hadseregbe való belépésnek a követelményei alapjában véve ugyanazok:

- az illető amerikai állampolgár vagy Álandó Lakhelyű Idegen kártya (I-551) tulajdonosa kell legyen. A menekültek kérhetik ezt a kártyát miután egy évet töltöttek az Egyesült Államokban,
- mindenki meg kell feleljen az orvosi vizsgálaton,
- le kell tenni egy írásbeli tesztvizsgát angol nyelven,
- minden személyt ellenőriznek nemzetbiztonsági szempotból.

A nemzetbiztonsági ellenőrzést National Security Check-nek nevezik és személyi iratokat / nyilatkozatokat és ajánlóleveleket kérnek előző munkahelyeiről vagy a hadseregben való szolgálatáról. Amig folyik a nemzetbiztonsági ellenőrzés, az alatt ideiglenesen tartalékos vagy a Nemzeti Gárda tagja lehet.

B. KÖVETKEZTETÉS

Az újonnan érkezett menkült számára talán az a legelőnyösebb magatartás, ha merészen igyekszik elsajátítani az angol nyelvet és igyekszik beleélni magát az új környezetbe. A merészség abban áll, hogy minden lehetőséget megragad az angol nyelv használata érdekében és az amerikai kultúra elsajátításában. Ezekre a menkültnek nap mint nap sok lehtősége van. A munkatársaival, szomszédaival, az elárusítókkal való beszélgetés a helyi boltokban vagy piacon erre csupán néhány példa. Otthagyva otthona relatív biztonságát a környezet megismerése érdekében, használva a helyi szolgáltatásokat, közreműködve az emberekkel hovatovább jobban megismerikedik az amerikai kultúrával. Az is merészségnek számít, hogy habár kudarcokban is lehet része az első kommunkációs kísérleteinél, további kísérleteit nem adja fel, mert a kudarc sokszor értékes leckének szolgál. Általában azoknak a menkülteknek sikerül legelőször az új életük kiépítése, akik kitartóak az amerikai életforma megismerésében és az angol nyelv elsajátításában.

V. FEJEZET

TÁRSADALMI-, POLITIKAI- ÉS VALLÁSI ÉLET

A. BEVEZETÉS

Ez a fejezet leírja a menekültek kapcsolatát a társadalmi és politikai szervekkel, amelyek az Egyesült Államokban befolyásolhatják életüket. Sok ilyen intézmény van: iskolák, egészségügyi szervezetek, társádalmi segélyszervezetek és politikai testületek, az Egyesült Államok Kongresszusától kezdve a helyi Tanügyi Testületig minden szinten. Mivel a helyi kirendeltségek közösségenként különbözőek, a menkültek meg kell kérjék a jótálló, önkéntes szervezet vagy más ismerős tanácsát az új közösség szolgáltatásairól és hogy azokat miképp lehet igénybe venni.

Ez a fejezet négy témakörre van osztva:

- *Társadalmi segélyek - Social Services* - Az első rész leírja azokat a segélyeket, amelyeket alacsony jövedelmű-, vagy különleges problémákkal küzdő emberek kaphatnak. Mivel ezeket a segélyeket helyi szinten határozzák meg, csupán általánosan lehet róluk tárgyalni. Részleteket a segélyekről a jótállótól vagy más odavaló személytől lehet megtudni.

- *Az amerikai egészségügyi ellátás - American Health Care* - Az amerikaiak széles skálájú orvosi ellátásnak örvendenek; ezek a szolgáltatások ugyanakkor elég költségesek lehetnek. Ez a rész leírja a kapható szolgáltatásokat és a különböző létesítményeket, amelyek ezeket biztosítják, valamint tárgyalja az amerikai egészségügyben a szokásos fizetési módokat.

- *Kormányzat és törvény - Government and Law* - Ez rövid bevezetés az amerikai politikai rendszer ismertetéséhez, amely leírja a szövetségi kormány megszervezését, az államapparátus és helyi kormányok tipikus szerkezetét, valamint a szabadságjogokat és törvényeket az Egyesült Államokban.

- *A vallás Amerikában* - Ez a rész leírja röviden a vallás szergepét az amerikai életben.

1. TÁRSADALMI SEGÉLYEK

A legtöbb kösösségben nagyon sokféle társadalmi segély van. Egy részüket a szövetségi, állami vagy helyi kormányhivatalok adják, másokat magánjellegü, nem hasznot húzó szervezetek nyújthatják. Elnevezésük nagyon különbözők, legtöbbször az elnevezés nem határozza meg a segély tartalmát. Meg kell tanulja a saját közösségében a segélyszervezetek neveit és címeit. Jótállója vagy a letelepedéssel foglalkozó alkalmazott segíthet ezeket megismerni. A társadalmi segélyszervezetek nevét a telefonkönyvben «Associations», «Charitable Organizations» vagy «Government Agencies» címek alatt találhatja meg.

Emiatt a következőkben nem azt írjuk le, hogy egy bizonyos szervezet milyen szolgáltatásokat biztosít, hanem inkább azokat a segélyekt és programokat mutajuk be, amelyek általában elérhetők.

Az Egyesült Államokban minden munkaképes egyéntől elvárják, hogy dolgozzon és eltartsa saját magát valamint a családját.

Kétféle segélyprogram van azok számára, akik teljesen vagy ideiglenesen munkakeptelenek vagy nem kapnak munkát.

a. Jövedelembiztositó programok

1. *Társadalmi Biztosítás - Social Security* - Ez a szövetségi kormány által fenntartott biztosítási program, amely minden dolgozó amerikai számára megkapható. Úgy az alkalmazott, mint a munkaadó adót fizetnek a szövetségi kormánynak. Néhány kivételtől eltekinve, minden dolgozó adót fizet a Társadalmi Biztosító alapba. Minden személy, akire ez vontakozik, 65 éves korában nyudíjba vonulhat és nyugdíjat kaphat a Társadalmi Biztosítótól. Nyugdíjba lehet vonulni 62 éves korban is, de ebben az esetben kissebb a juttatás. A nyugdíjak az illető fizetésétől és munkaviszony időtartamától függnek. A Társadalmi Biztosítás mellett más nyugdíj programok is vannak. Több cégnek saját nyugdíj programja van a hosszabb ideig ott dolgozó alkalmazottak számára.

2. *Munkanélküli segély - Unemployment Compensation* - Sok munakhely munkanélküli segélyt biztosít, amely minden államban létezik és a munkaadók által fizetett adókból fedezik. Amikor egy alkalmazott bizonyos ideig dolgozott egy cégnél (általában 6 hónapot) és akaratától függetlenül elveszíti munkahelyét, néhány hónapig munkanélküli (pénzbeli) segélyre jogosul. Akik munkanélküli segélyt kapnak, be kell iratkozzanak munkakeresésre egy

nyilvános munkaközvetítő irodánál, el kell fogadják azt a munkahelyet, amelyet felajánlanak nekik, és rendszeresen kell tartsák a kapcsolatot a munkaelosztó hivatallal.

3. *Dolgozók kártérítése - Worker's Compensation* - Ezeket a segélyeket a munkaadók állami adójából fizetik. A segély a munkabalesetet szenvedett alkalmazottnak megtéríti az orvosi ellátás-, valamint a munkából való kiesés költségeit.

4. *Különleges készpénz segélyek jövedelemmel nem rendelkező vagy nagyon alacsony jövedelmű személyek számára.* A legtöbb ember az Egyesült Államokban a fizetéséből vagy saját vállalkozásából tartja fenn magát. Ha fenntartásához szükséges jövedelmi forrását előrehaladott kora vagy munkaképtelensége miatt elveszti, öregségi vagy betegnyugdíjat kaphat. Ha egy ideig munkanélkülivé válik, munkanélküli segélyben részesülhet.

Azok számára, akik munkaképtelenek vagy akiknek lejárt a munkanélküli segélyük, szintén léteznek segélyprogramok. Ezeket az állami vagy helyi vezetőség adminisztrálja és különbözhetnek a segély célját és nagyságát illetően személyenként és családonként.

Habár a készpénzsegélyt megkaphatják az idősebb, súlyosan rokkant egyének, vagy egyedülálló kisgyermekes szülő akik szegények és munkaképtelenek, ebből a segélyből élni nem kívánatos állandó életmód az Egyesüt Államokban. Mindenki, aki dolgozni tud, munkahelyet kell hogy keressen és önálló kell hogy legyen.

5. *Biztonsági jövedelempótlék - Supplementary Security Income (SSI)* - Ez szövetségi készpénzsegély 65 éven felüli emberek számára, vagy azok számára, akik komolyan sérültek és nem tudnak dolgozni. Minden államban létezik ez a segélyforrás és akik ebben részesülnek, szövetségi adománynak örvendenek amelyet egyes államok ki is pótolhatnak.

Ehhez a programhoz a kérvényt a szövetségi Társadalmi Biztosító helyi irodájában kell beadni, amely ugyanaz a helység, ahol a Társadalmi Biztosító kártyalt kell kérvéyezi.

b. Más alacsonyjövedelmű egyéneknek szánt programok

Természetben való segélyprogramok, mint például az élelmiszerjegyek - food stamps - valamint fűtési segélyprogramok (HEAP) és energiapótló segélyek majdnem az egész orgszág területén léteznek; a kedvezmények

mindenütt hasonlóak. Ezek a programok nagy segítségére lehetnek az újonnan érkezettek jövedelmének pótlásában főleg az USA-ban töltött első esztendőben, amikor még csak kezdő munkahelyen dolgoznak és nagyon szerény a fizetésük.

1. *Élelmiszerjegyek - Food Stamps* - Ez szövetségi program, amely az alacsony jövedelmű embereket segíti, hogy megfelelő legyen az élelmezésük. A kérvényzők alacsony jövedelemmel kell rendelkezzenek és rendszeresen be kell bizonyítsák, hogy alacsony maradt a jövedelmük ahhoz, hogy továbbra is jogosultak legyenek erre a segélyre. A jövedelem és a család nagysága szerint a kérvényezőknek bizonyos értékre élelemiszerjegyeket adnak, amelyekkel élelmet vásárolhatnak. Szeszes italt vagy ciagarettát nem lehet élelmiszerjegyekkel vásárolni. Az élelmiszerjegyeket a legtöbb supermarket-ben elfogadják.

2. *Energia segély - Energy Assistance (HEAP)* - Ez szövetségi program, amelyet az állami vagy helyi kormány adminisztrál alacsony jövedelmű emberek számára, akik nem tudják kifizetni fűtési költségeiket.

2. AZ AMERIKAI EGYÉSZÉGÜGYI ELLÁTÁS

Az amerikai egészségügyi ellátás sokrétű és magas fokon szakosított. Ugyanakkor inkább magán-, mint társadalmi jellegű és általában költséges. A jótállója vagy rokona segíteni fog az egészségügyi rendszer jobb megértésében. Ez a rész ismerteti az orvosi ellátás néhány módját.

a. Közegészségügy

Néhány egészségügyi probléma megoldása a környék vagy helyi kormányhatóság felelősségére hárul. A helyi kormányhatóság elsőrendű feladata a közösség egészségét védelmezni. Általában minden tájegységnek van közegészségügyi irodája - Public Health office-, amely ezzel foglalkozik. Egyik feladatuk a járványos betegségeknek terjedésének megakadályozása. Bizonyos betegségek megelőzése végett oltásokat biztosítanak. Szűrővizsgálatokat is rendeznek olyan betegségek felderítésére, mint a tuberkulózis (TB), a nemi betegségek (VD) és adott esetben ezek kezelését is biztosítják. A járványos betegségek szűrővizsgálata és kezelése általában ingyenes, hogy mindenki, aki rászorul, kezelésben részesüljön.

A közegészségügyi intézmények a vízellátást is szabályozák és ellenőrzik, vizsgálják és ellenőrzik az élelmiszerek kezelését az éttermekben, kutatják a járványos betegedéségeket az állatoknál, és általában felelnek a közösség védelméért mindenféle járványos megbetegedés ellen.

b. Magánorvosok

Akik betegek, vagy csupán egészségügyi ellenőrzésnek szertenék magukat alávetni, megbeszélhetenek egy időpontot egy *magánorvossal*. A magánorvosok többször bizonyos betegségekre szakosítják magukat. Emiatt az általános orvosi ellátást egy általános orvos, - «general practitioner» vagy belgyógyász - «internist» végzi. Ha valakinek eltört egy csontja, egy orthopéd orvos kezeli. Legtöbbször az emberek általános orvosi kezelés érdekében ugyanazt a magánorvost szokták felkeresni az évek folyamán.

A magánorvosok általában drágábbak, mint a nyilvános klinikákon dolgozó orvosok. Legtöbbször minden orvosi vizit alkalmával ki kell fizetni a dijat. Mielőtt felkeresne egy magánorvost, előbb meg kell vele beszélni egy időpontot. Ha nem tudja betartani a meghatározott időpontot, fel kell hívja az orvost telefonon és le kell mondania vizitét. Ha nem mondja le az időpontot, kiküldhetik a számlát akkor is, ha nem ment el a vizsgálatra.

c. Klinikák

A klinika az az egészségügyi intézmény, ahol orvosi ellátásról gondoskodnak. Egyes klinikák magánkézben vannak, míg másokat a helyi kormány vagy jótékonysági alapok tartják fenn. Többféle típusú klinika rövid leírása következik. Mivel minden közösségben más az egészségügyi ellátás, ott ahol lakik majd, találkozhat egy, vagy többféle típussal is.

1. *Magánklinikák - Private Clinics* - A magánklinikákon olyan csoport orvos dolgozik, akik többnyire különböző szakképesítéssel rendelkeznek. A magánklinikák annyiban hasonlítanak a magárnovosi rendelőkhöz, hogy aránylag drágák és szükséges oda is az előző bejelentés. A klinika egyik előnye az is, hogy mindig rendelkezésre áll ott egy orvos, akkor is, ha az illető kezelőorvosát valamely okból kifolyólag máshova elhívták.

2. *Közösségi klinikák - Community Clinics* - Néhány közösségnek vannak olyan klinikái, amelyeket részeben vagy egészben a helyi kormány vagy jótékonysági intézmenyek tartanak fenn. A kezelési díjakat a páciens fizetőképessége határozza meg. Ezeken a klinikákon több orvos dolgozik és a páciens más-más orvossal találkozhat a vizitek alkalmával. A közösségi

klinkákon a helyi szokások és az illető közösség igényeinek megfelelően nagyon változatosak lehetnek a szolgáltatások. Egyes helyeken a rendelések előzetes bejelentés alapján történnek, máshol a pácienseket az érkezésük sorrendjében kezelik. Ezek a klinikák többször zsúfoltak és sokáig kell ott a rendelésre várni.

3. *Kórházak járóbeteg rendelői - Hospital Outpatient Clinics* - Ezek a rendelők gyakran egy kórházzal vannak összekapcsolva és úgy működnek, mint egy magán-, vagy közösségi klinika. Azokban a kórházakban, ahol orvoskiképzés folyik, úgy a diákok, mint a tanárok rendelhetnek.

4. *Egészségfenntartó szervezetek - Health Maintenance Organizations* - Ezek a szervezetek többnyire sok orvost foglalkoztatva olyanok mint valami nagy klinika; néha saját kórházi berendezéssel is rendelkeznek. Ha valaki «belép» egy ilyen szervezetbe, szerződést köt és havonta bizonyos összeg fizetésére kötelezi el magát. A szerződésben le vannak írva a szolgáltatások, amelyeket ezek nyújtanak. Ez a szolgálat általában minden szokásos orvosi kezelésre, valamint a legtöbb kórházi és sebészeti ellátásra vonakozik. A havi díj ellenében csak az intézmény keretén belül kezelnek. Nagy hangsúlyt fektetenek a betegségek megelőzésére. Nem csak javasolják a szokásos orvosi ellenőrzéseket, hanem ezek ára benne is foglaltatik a havi díjban.

d. Kórházak

A legtöbb amerikai lakosságnak, még vidéken is, vannak kórházai.

A mentőszolgálattól eltekintve a legtöbb ember csak akkor megy kórházba, ha azt az orvosa, vagy a klinkán, javasolták. A kórházban az orvosi ellátás inkább bizonyos panasz orvoslása érdekében van, mint általános kivizsgálás miatt. A kórházakban olyan betegségeket kezelnek, amelyek otthon nem kezelhetők és melyek állandó orvosi felügyeletet igényelnek.

A korhazi ellátás drága és a legtöbb esetben a kórház bizonyítekot kér arra, hogy a páciens fizetőképes (mint pld. egészségügyi biztosítást vagy Medicaid kártyát) mielőtt az illetőt kezelésbe venné. De olyan kórházak is vannk, ahol olyan betegeket is befogadnak, akik nem tudnak sokat fizetni vagy csak hoszszabb idő alatt tudják kifizetni számlájukat.

e. Mentőszolgálat

Ha mentőszolgálatra szorúl, minden közösségben van lehtőség ellátni a beteget. Például, ha valaki vásárlás közben elesik és eltöri a lábát,

valószínüleg beviszi a rendőrség egy kórház mentőszolgálati osztálya.

A mentőszolgálati ellátás közösségenként különböző lehet. Amikor egy új helyre megérkezik, jó ötlet megkérni a jótállót vagy a letelepedési alkalmazottat arra, hogy írja le ezeket a szolgáltatásokat és magyarázza meg, hogyan lehet őket igénybe venni. A leginkább ismert szolgáltatások a következők:

1. *Kórházak mentőszolgálati osztályai - Hospital emergency rooms* - A mentőszolgálati általában 24 órán át állándóan rendelkezésre áll. Ha a beteg vagy sebesült személy járni tud ,vagy ha rendelkezésre áll egy autó és a kórház nincs túl messze, a legjobb az illetőt egyenesen bevinni a mentőszolgálati osztálya. Nincs minden kórháznak mentőszolgálati osztálya, így jobb előbb ezt megérdeklődni mielőtt még nagyobb lenne a baj.

2. *Paramedics* - Több közösségnek kiképzett elsősegélynyújtó személyzete vagy alakulata van, akik kiszállnak és elsősegélyt nyújtanak. Ők elszállíthatják a beteget a kórházba, ha ez szükséges. Habár a «paramedics»-ek nem orvosok, ki vannak képezve mentőszolgálat ellátására. Mivel őket hamar ki lehet hívni házhoz, vagy a baleset színhelyére, sok életet megmentettek már. A mentőszolgálati telefonszámot, amellyel a rendőrt vagy elsősegélyt lehet hívni (általában 911 vagy 0) a telefon mellett kell tartani. Ezt akkár mikor fel lehet hívni, éjjel-nappal. Amikor mentőszolgálati számot hívunk, közölni kell a nevet, címet és rövid leírását a bajnak (pld. «nem tudok lélegzeni»). Néhány helyen pénzbe kerül az elsősegélynyújtás.

3. *Betegszállítók - Ambulance* - A legtöbb közösségnek van betegszállító szolgálata. Ezek általában magátulajdonban vannak és pénzbe kerülnek. Legtöbbször a páciensnek kiküldik a számlát, miután elláták a betegszállitást. A betegszállítoknak általában külön telefonszámuk van amelyet szintén éjjel-nappal fel lehet hívni. Amikor felhívjuk őket, ugyanazokat az adatokat kell közölni velük, mint a «paramedics» esetében.

4. *Poison Control Center* - Több helyen létezik egy külön telefonszám, amelyet fel lehet hívni, ha valaki mérges anyagot nyel le. Ha leírják az anyagot vagy annak a csomagolását, a központ utasításokat tud adni azzal kapcsolatban, hogyan lehet kezelni az áldozatot.

f. Fogorvosok

A magánfogorvosok és fogorvosi klinikák hasonló módon működnek, mint a többi orvosi intézmény. Ritka a nyilvános vagy közösségi fogorvosi ellátás.

Legtöbbször szükséges az előzetes bejelentés. Kevésbé költséges a forgorvosi kezelés a klinikák járóbeteg rendelőiben vagy a fogorvosi kiképzőkben, mint magán ovosnál.

g. Az orvosi és fogorvosi kezelésk fizetése

Az orvosi ellátás költségei vidékenként változnak. Még ha nincs is minden hónapban igény az orvosi ellátásra, mégis fontos havonta félretenni egy összeget erre a célra. A legtöbb orvosi ellátásért az Egyesült Államokban fizetni kell azoknak az intézményeknek vagy személyeknek, akik ezt biztosítjak. A honoráriumok fedzik az orvosok és nővérek fizetését, a gyógyszereket és felszereléseket, amelyeket igénybe vesznek valamint az épulet vagy iroda fenntartására fizetett összeget. A kormány nem járul hozzá ezek fenntartásához, úgyhogy az intézményeknek vagy személyeknek fedezniük kell minden költségüket ,és nyereségre is szert kell tegyenek.

Az orvosi és forgorvosi ellátás fizetése érdekében sokan biztosítást vesznek igénybe. A biztosítás olyan rendszer, amely értelmében az illető havonta fizet egy összeget a biztosító társaságnak. Ha az illető megbetegedik, a biztosítótársaság fizeti az összes költségeket, vagy ezek egy részét.

Biztosítást nyújthat a munkaadója is. Vagy minden személy saját biztosítást köthet. A biztosítás legtöbbször a családtagok orvosi ellátására is vonatkozik.

Nagyon fontos megérteni a biztosítási szerződésben megkötött feltételeket. *Legtöbbször az orvosi ellátás egy részét előbb a biztosított személy kell kifizesse.* A biztosító társaság csak azután fizeti ki a megmaradt összeget. Nem minden orvosi ellátást fizet a biztosítás. Ha orvosi biztosítást szeretne kötni, előbb kérjen felvilágosítást munkaadójától vagy jótállójától.

Lehet az orvosi ellátást készpénzben is kifizetni. De egy súlyosabb betegség esetében az illető pénze hamar elfogy. Néhány orvos vagy klinika elvárja, hogy a beteg készpénzben fizesse ki a költségeket akkor is, ha be van biztosítva. Az illető akkor benyújt egy igénylést - «claim» - vagy egy számlát a biztosító társaságnak. A biztosító társaság azután egéeszben vagy részben kifizeti az illető orvosi költségeit.

Habár az orvosi és fogorvosi ellátás drága az Egyesült Államokban, van lehetőség megbirkózni a költségekkel; megfelelő egészségügyi szolgáltatások állnak ezefelül rendelkezésre. Vannak felkészült személyek, akik bármilyen

mentői esetben segíteni tudnak, mint például ha gyermeke az éjszaka folyamán hirtelen megbetegszik. Jusson eszébe, hogy ilyen helyzetekben a rendőrség is tud segíteni. És minden városnak van mentőszolgálati telefonszáma, amelyet meg kell jegyezzen baleset esetére.

3. KORMÁNY ÉS TÖRVÉNYEK

Az Egyesült Államok a nagy ellentétek országa. Földrajzilag nagy területen fekszik és lakosai kulturális és faji szempontból nagyon sokfélék. Az Egyesült Államok már megalakulásakor különböző fajok és kultúrák hazája volt. Az elmúlt évtizekdek alatt a politikai és gazdasági válságok a világ sok részéről mind több és több embert késztettek arra, hogy eben az országban keressen menedéket, ezáltal tovább növelve a faji és kulturális keveredést. Bárki, aki itt szeretne élni, arra kell számítson, hogy sok fajú és soknemzetiségű környezetben kell élnie és dolgoznia. Az Egyesült Államok földrajzi nagysága és kulturális sokrétűsége egyenesen befolyásolja az ország társadalmi, politikai és gazdasági szerkezetét.

Az Amerikai Egyesült Államok ötven tagállamból és Columbia tartományból - District of Columbia - amelyet általában Washington D.C.-nek neveznek áll. Parttól partig a távolság több, mint 3000 mérföld (1 mérföld=1,6 km) és a távolság északtól délig kb. 1600 mérföld. Az Egyesült Államok nagy területén tulajdonképpen mindenféle tájegység, éghajlat és lakosság megtalálható.

Az amerikai városokban sokféle életmód és kulturális környezet megtalálható, és ez a törvenyekhez való szigorú ragaszkodást és nagymértékű alkalmazkodási képességet követel az Államok lakosai részéről, valamint a különböző fajú és nemzetiségű emberek megértését is.

a. Az Egyesült Államok politikai szerkezete

Ez a rész csupán betekintést ad az Egyesült Államok kormánya szerkezetébe és tevékenységébe. Nehéz lenne itt részletes magyaráztot adni. Miután megérkezik az Egyesült Államokba, meg kell ismernie az amerikai politikai rendszert.

Az Egyesült Államok szövetségi köztársaság, amelyet 1789-ben alapítottak és amely egy írott Alkotmányra - Constitution - alapszik, amely az ország legfelsőbb törvénye. Az Alkotmány a politikai hatalmat három kormányzati ágra oszatja fel - a végrehajtó, a törvényhozó és az ítelkező ágakra; ezek a

kormányzat mind a három szintjén megtalálhatók: a szövetségi, állami és helyi szinten.

Szövetségi szinten - on the federal level - az Elnök - President - és a Kabinete alkotják a végrehajtó hatalmat; a Kongresszus, amely két házból áll: a Szenátusból és a Képviselő Házából (Senate and House of Representatives) a törtvényhozó hatalmat alkotja; és a Legfelső Bíróság (Supreme Court) a többi szövetségi törvényszékkel képezik az ítélkező hatalmat. A szövetségi kormány határozza meg a külpolitikát, a nemzetvédelmet, az adózást és a széleskörű nemzeti politikát a mezőgazdaság-, ipar-, munkaerő és kereskedelem területein.

Állami szinten - on the state level - a Kormányzó (Governor) képviseli a végrehajtó hatalmat míg az Állami Törvényhozás (State Legislature) és az Állami Legfelső Bíróság (State Supreme Court) valamint a többi állami törvényszékek képezik a másik két ágat. Állami szinten szabályozzák például a tanügyet, alkoholfogyasztást valamint az állami adókat.

Helyi szinten - on the local level - a Polgármester (Mayor) képviseli általában a végrehajtást, a városi vagy vidéki Tanács (City or County Council) a törvényhozó-, valamint a városi vagy vidéki Törvényszék (City or County Court) az ítélkező hatalmat. Helyi szinten döntik el például a rendőri védelmet, a tűzvédelmet valamint a közegészségügyi problémákat.

A kormányzat mind három szintjén a hatalom el van osztva. Ezt a politikai elosztását a hatalomnak többször «checks and balances» rendszerként emlegetik. Például, az elnöknek vétójoga van egy törvény hozatala ellen a Kongresszusban, de a Kongresszus túlépheti a vétóját, ha kétharmada a tagságból erre szavaz.

b. Politikai pártok és választások

Az Egyesül Államoknak többpártos politikai rendszere van, habár nemzeti szinten két párt dominál. A választásokat a kormányzat mind a három szintjén megtartják és minden politikai beosztást választások alapján döntenek el, kivéve a Legfelső Bíróság tagjait és a többi szövetségi törvényszékek tagjait, akiket az Elnök jelöl ki. Bizonyos elnöki jelöléseket a Szenátus jóvá kell hagyjon.

c. Szabadság a törvény védelmében

Mint az Egyesült Államokban lakó menekült, ugyanazokkal az alapvető jogokkal rendelkezik mint bárki más, aki az Egyesült Államokban lakik. Ennek keretén belül van az igazságos eljárás a törvények értelme szerint. Az Egyesült Államok Alkotmányának 1791-ben történt kiegészítése során az első tíz pont «Bill of Rights» néven ismeretes. A többi polgárjog mellett ez garantálja:

- a szólásszabadságot
- a sajtószabadságot
- a vallásszabadságot
- az összejövetelek szabadságát
- védelmet meg nem alapozott vizsgálatok és a magátulajdon elkobzása ellen.

A törvényeket a kormányzatnak szövetségi, állami és helyi szintjein hozzák meg, es a céljuk az alapvető jogok megvédése.

d. Törvények az Egyesült Államokban

Az Egyesült Államok törvényei célja *megvédeni az Ön jogait.* Bárki, tekintet nélkül arra, hogy mekkora befolyással rendelkezik, milyen gazdag vagy milyen hatalmas, törvényszéki eljárás és büntetés alá esik akkor, ha megszegi a törvényt. Ezért fontos, hogy meglegyenek az alapvető ismeretei a törvények fontosabb előírásairól. A törvény nem ismerése, vagy az arra való hivatkozás, hogy nem tudott egy bizonyos törvényről, nem oldja fel Önt a büntetés terhe alól, ha megszegi a törvény előírását.

1. *Szövetségi törvények - Federal Laws* - A szövetségi törvények mindenkire vonatkoznak, aki ebben az országban él. Például, ami a munkavállalást illeti, a szövetségi kormány az alkalmazásnál vagy munkából való elbocsátásnál megtilt mindenféle fajra, nemre, nemzetiségre vagy vallásra utaló megkülönböztetést.

2. *Állami törvények - State Laws* - Az állami törvények egy bizonyos államra vonatkoznak és államonkét különbözhetnek. Például néhány államban a törvény a személygépkocsi ellenőrzést követeli egyszer vagy kétszer is évente, míg más államban csak akkor, ha valaki személygépkocsit vásárol vagy elad. A hajtási jogosítvány szintén változik államonként. Néhány államban 16 éves korban lehet hajtási igazolványt szerezni, máshol 18 éves kell legyen az illető. Több államban az alkoholfogyasztás 18 éven felülieknek

megengedett, míg másutt csak 21 éven felülieknek.

3. *Helyi törvények - Local Laws* - A helyi törvények egy bizonyos városra vagy vidékre vonatkoznak. Például a városrendezési törvények meghatározzák, melyik részét a városnak vagy vidéknek szánják lakásépítésre és melyet ipari vagy kereskedelmi célokra.

e. Törvényszéki védelem

Ha az Egyesült Államokban bűnténnyel vádolnák, mindaddig *ártatlannak* van minősítve, amíg a bűnössége be nincs bizonyítva. Joga van védőügyvédhez vagy jogászhoz fordulni, aki a törvényszéken képviselje. Ha nem tud magánügyvédet fizetni, akkor a törvényszék gondoskodik védőügyvédről az Ön számára. Ha van törvénybe ütköző problémája és nem tudja, hogyan vegye igénybe az ügyvéd segítségét, lépjen kapcsolatba a városában, vagy egy más közeli városban, a Törvényszéki Segélyszervezettel - Legal Aid Society.

f. A törvény álkalmazása és a közbiztonság

A rendőrség felel a törvények tiszteletben tartásáért és gondoskodik a közbiztonságról. Az embereket a rendőrök más ügyekben is segítik, mint például útbaigazítják azt, aki eltévedt vagy válaszolnak mentő szolgálati hívásokra.

Habár a bűnözés és az erőszak előfordul az Egyesült Államokban is, a bűnözés aránya különbözik az ország egyes területein. De akárhol is lakik, meg kell tegye az alapvető elővigyázatossági lépéseket, mint pld. a háza és autója bezárását; soha ne hordjon nayobb összegű készpénzt magánál és tudnia kell, melyik városnegyedeket kerülje el az éjszaka folyamán.

Amikor valamerre elindul, tudatában kell legyen annak, milyen értékeket visz magával. A tolvajok észrevehetik, hogy idegen a környéken. Ügyelni kell arra, hogy ne mutasson, ne hordjon, vagy ne hagyon a szállodájában értékes ékszerekt vagy nagyobb összegű pénzt. Általában, elismervény ellenében otthagyhatja ezeket a dolgokat a szálloda értékmegőrzőjében addig az ideig, amíg ott tartózkodik. Megérkezésekor az értékesebb dolgait egy bank értékmegőrző fiókjában tarthatja, amelyek nem drágák és titkosak.

Ha segítségre van szüksége, ne habozzon kihívni a rendőrséget. A nagyobb városokban a vész- szám 911. A legtöbb helyen nincs pénzre szüksége ezt a számot nyilvános telefontól, vagy magántelefontól felhívni. Ha

nem tudja a helyi rendőrség számát, tárcsázza a «0»-t és a központ megadja a rendőrséget. Ha nem beszél angolul, mondja csupán «Help» vagy «Emergency» és ne akassza vissza a kagylót. A nyitott telfonvonal megadja, hol van.

4. A VALLÁS AMERIKÁBAN

Az amerikai életben mindig fontos szerepet játszott a szervezett vallási élet. Az eredeti tizenhárom gyarmatból nyolcat részben olyan emberek alapítottak, akik Európából vallásüldözés miatt menekültek el.

Az amerikai Forradalom előtt minden gyarmatnak megvolt a saját törvényhozási, társadalmi és vallási rendszere. Az európai modellt követve néhány államnak olyan törvényei voltak, amelyek valamelyik, vagy több vallást, előnyben reszesítettek. De a Forradalommal a gyarmatok egyesültek és egy nemzetet alkottak, amely mindenki számára szövetségi alkotmányt hagyott jóvá. Az Alkotmány első kiegészítő tíz pontja, amely «Bill of Rights» - Jogok Törvényjavaslata - néven szerepel, 1791-ben lett jóváhagyva. A «Bill of Rights» garantálja a vallásszabadságot az amerikaiak számára, ugyanakkor elhatárolta az államhatalmat a vallástól; ez azóta is jellemző az Egyesült Államokba. Azt határozták el, hogy «a Kongresszus semmiféle olyan törvényt nem hozhat, amely egy vallás megalapítását befolyásolná vagy amelyik betiltaná akkármilyen vallás szabad gyakorlását».

1947-ben a Tanügyminisztérium, vs. Evans országos határozata keretén belül a Legfelső Bíróság megadta a legérthetőbb megfogalmazását az Aklotmány Első Kiegészítésének:

> «Az Első Kiegészítés szerint a vallás mint intézmény törvénye legalább ezt jelenti: Sem egy állam, sem a Szövetségi Kormány nem létesíthet egyházat. Nem hozhatnak olyan törvényt, amely segítene egy, vagy minden vallásnak, illetve, előnyben részesítene egy vallást a másikkal szemben. Nem kényszeríthetnek, vagy nem befolyásolhatnak, senkit sem abban, hogy egy felekezethez tartozzon vagy abból kilépjen akarata ellenére, valamint nem kényszeríthetnek senkit sem a vallás gyarkorlására vagy megtagadására. Senkit sem szabad mebüntetni vallásos hitének fenntartása és gyakorlása miatt; a templomba járása vagy onnan elmaradása miatt sem. Semmiféle adót, akár kis-, akár nagy összegben nem szabad kiróni vallásos tevékenységek vagy

intézmények fenntartására, bárminek is nevezzék azokat vagy bármilyen vallásgyakorlást is folytatnának. Sem egy államnak, sem a Szövetségi Kormánynak nem szabad nyilvánosan vagy leplezve befolyásolnia a vallási szervezetek vagy csoportok ügyeinek rendezését, és fordítva. Jefferson szavai szerint, a vallás, mint intézmény elleni intézkedésnek a törvény értelmében az volt a szerepe, hogy válaszfalat emeljen a vallás és az állam közt.»

De ez nem azt jelenti, hogy a kormány vallásellenes. Habár a felekezeteknek és az államnak el van határolva a hatáskörük, működnek gyakran közreműködnek saját és a társadalom érdekében.

a. A vallás az amerikai életben

A vallás az amerikaiak számára manapság is elsőrendű fontossággal bír és a legtöbben szervezett vallási felekezet tagjainak vallják magukat. 1980-ban egy felmérés alkalmával kimutatták az Egyesült Államok lakosságának vallási hovatartozását:

Protestánsok	55%
(Baptisták 26%, Methodisták 9%, Lutheránusok 6%, Presbitériánusok 5%, Episcopalians 3%, Más vallásúak 6%)	
Római Katólikusok	30%
Zsidó vallásúak	3%
Más vallásúak	5%
Atheisták és vallásnélküliek	7%.

Az Egyesült Államok lakosságának nagyrésze a két nagy keresztény vallásfelekezeti csoporthoz tartozik: Protestánsok és Katólikusok.

A zsidó vallás a harmadik az amerikai vallások között. 6 millió tagjával az amerikai zsidóság a legnagyobb a világon. Három ága van: a Konzervativ 42%, az Orthodox 28%, és a Reformista 30%; az Egyesült Államokban több mint 4000 zsinagóga működik.

A tizenkilencedik század közepén kevés muzulmán vallású bevándorló érkezett Amerikába. Az elmúlt években többen vándoroltak be, felemelve a muzulmán vallásúak számát több mint 400.000-re. Az elmúlt évekig a kaliforniai és Hawai szigeti japánok voltak a legszámottevőbb buddhista közösségek az Egyesült Államokban. Az elmúlt tíz év folyamán a Délkeletdzsiából jövő nagy bevándorlási hullám megerősítette ezeket a

közösségeket. Buddhista közösségeket lehet találni az Egyesült Államokban, ahol indiai menekültek telepedtek le. Több nagy városban Bahai templomokatis találhatni.

b. A felekezetek szerepe a jóttállásban

A menekültek letelepedése olyan tevékenységi terület, ahol a kormány és a felekezetek már régóta együttműködnek. Az Egyesült Államok kormánya engedélyezi a menkültek bevándorlását, de magát a letelepítést az önkéntes szervezetekre bízza, bizonyos támogatást adva a szervezetek erőfeszítéseihez. Sok önkéntes szervezetnek felekezeti kapcsolatai vannak és tevékenységüket ami az újonnan érkezettek fogadását és ellátását illeti, vallási alapon levő meggyőzősésükre alapozzák. Ezzel a közreműködéssel, a kormány és az önkéntes szervezetek több millió menkültet telepítettek le az Egyesült Államokban, lehetőséget adva nekik új életet kezdeni.

Függetlenül a jótálló önkéntes szervezet, felekezet, zsinagóga, csoport vagy önkéntes személy vallási hovatartozásától, bárki szabadon gyakorolhatja saját vallását az Egyesült Államokban. Ha megkéri azokat, akik segítenek a letelepedésben, hogy vegyék fel a kapcsolatot a saját vallási képviselőivel, szívesen megteszik azt.

B. KÖVETKEZTETÉS

Ebben a fejezetben sok összetett témakört tárgyaltunk meg, ami a segélyeket, védelmet és a felelősségeket illeti amelyekkel a menkültek az Egyesült Államokban találkoznak. A menkülteknek ugyanazok a szabadságjogaik és védelmük van a törvény értelmében, mint bármely más amerikai állampolgárnak, kivéve azt, hogy nincs választójoguk és egyes területeken korlátozva vannak, mint például a külföldre való utazásban vagy hadi szolgálatban. Viszont, a menekültektől elvárják, hogy felelősségtudatuk legyen saját életükkel szemben főleg ami a minél korábbi munkavállást és tanulást illeti.

Az Egyesült Államok politikai rendszere bonyolult és nem minden amerikai érti teljesen. Ahogy a menekültek megismerkednek a rendszerrel, főleg ha állampolgárságot szeretnének kérvényezni, jobban megértik majd, hogyan befolyásolják életüket az amerikai törvények és a politikai gyakorlat.

VI. FEJEZET

TANÁCSOK A MINDENNAPI ÉLETHEZ

A. ÚTBAIGAZÍTAS VAGY SEGÍTSÉGKÉRES

Ha eltévedne vagy útbaigazításra lenne szüksége, ne habozzon megszólítani az embereket az utcán, benzinkutaknál vagy üzletekben. Az emberek általában barátságosak és segítőkészek. Szükség esetén leállíthat egy rendőradutót vagy megkérhet valakit, hogy hívja a rendőröket.

B. IRATOK, AMELYEKET MAGÁNÁL KELL HORDANIA

Mindig vigye magával az I-94-es nyomtatvány másolatát. Hordja mindig magával az önkéntes szervezete nevét, címét és telefonszámát. Ha nem beszél jól angolul, vigye magával a saját címét is, vagy annak a személynek a címét, akit meg szeretne épp látogatni.

C. A SZEMÉLYGÉPKOCSI

Ahogy megérkezik az Egyesült Államokba, hamarosan észre fogja venni, hogy a személygépkocsi a legnépszerűbb közlekedési eszköz. A személygépkocsivásárlás nagy kiadást jelent, amelyhez *lényeges* a biztosítas költségeit is hozzászámítani. Nem szabad addig autót vezessen, amíg nincs meg a hajtási jogosítványa és a biztosítása.

D. TELEFONSZÁM INFORMÁCIÓ

Ha nem tud egy telefonszámot, hívja fel a 411-et, ahonnan megkapja a szükséges információt. Ha tudakozódni szeretene a helyi körzeten kívül, tárcsázza az 1-(körzeti szám)-555-1212 számot. Mielőtt saját otthoni telefonja lenne, ismerje meg a legközelebbi nyilvános telefon használatát és mindig legyene kezeügyében a mentőszolgálati telefonszám, illelve szükség esetére telefonszámok.

E. ALKOHOL

Habár az Egyesült Államokban fogyasztanak alkoholt, sok törvény szabályozza az alkoholeladást és alkoholfogyasztást. Ezek a törvények helységenként változnak és egyes helyeken nagyon szigorúak. Az Egyesült Államok egész területén az ittas állapotban való vezetés súlyos bűntett. Ez szabadságvesztést, büntetéseket és/vagy a hajtási jogosítvány visszavonását eredményezheti. A fiataloknak nem szabad alkoholt fogyasztani amíg el nem érik a 18, 20 vagy 21 éves életkort, amely helenként változik, valamint fiatalok nem vásárolhatnak szeszes italt az üzletekben. Az Egyesült Államokban soha nem udvariatlanság szeszes italt visszsautasítani.

F. KÖZVETLENSÉG

Az amerikaiak nagyon közvetleneknek tűnnek. Általában a társaságokban megszólításra a keresztnevet használják. Üzleti ügyeknél többször használják a családnevet, főleg hivatalos bemutatkozás után. Több főnök és munkatárs inkább szereti, ha keresztnevén szólítják. A hivatásos rangokat, például a «Doktor»-i címet (Ph.D.) általában hivatalos üzleti kapcsolatoknál használják. A mosoly fontos szerept játszik és úgy ismerősök, mint idegenek üdvözlésére használják.

G. MAGÁNÜGYEK

Az amerikaiak magánéletükben a közvetlenségen kívül nagy értéket tulajdonítanak a magánügyeknek is. Az emberek ritkán látogatják meg egymást előzetes megbeszélés vagy meghívás nélkül.

A pénzügyek magánügyeknek vannak elismerve. Udvariatlanságnak veszik, ha valaki megkérdezi más jövedelmét, vagy hogy mennyibe került háza, autója, stb.

H. PONTOSSÁG

Az időt nagyra becsülik. Az amerikaiak igyekeznek pontosak lenni és ezt másoktól is elvárják. A magán- és közéletben fontos az időpontokat megbeszélni és betartani. Ha nem beszél meg időpontot egy hivatallal lehet, hogy nem fogadják, vagy ha nem tudja a megbeszélt időpontot betartani és

több mint 15 percet késik, fel kell hívja az illetőt telefonon és meg kell neki magyarázni, mi tartotta Önt vissza.

I. DOHÁNYZÁS

Sok amerikai nem dohányzik és másoktól is elvárhatja, hogy tartsa magát vissza a dohányzástól otthonukban vagy munkahelyükön. Van néhány vendéglő, vagy más közhelyiség, mint pld. az autóbuszok, ahol a dohányzás tilos vagy csak bizonyos részeken engedélyezett.

J. SZEMÉLYES HIGÉNIA

A legtöbb amerikai naponta fürdik vagy zuhanyozik, fogat mos legalább naponta kétszer, gyakran mossa haját samponnal és gyakran mossa ruháját is. Több száz olyan termék van - szagtalanítók, szájvizek, samponok és mosószerek - amelyeket külön e célok érdekében gyártanak.

K. BORRAVALÓ

Szokásos a pincérnek vagy taxisofőrnek a számla összegéhez viszonyítva 15%-os borravalót adni. Kérdezze meg a jótállóját, milyen más szolgáltatásokért illik ott még borravalót adni. Nem illik pénzt vagy borravalót adni hivatalnokoknak vagy bármilyen kormány alkamazottának a segítsége viszonzásaképpen.

L. SZÁMOK LEÍRÁSA

Az egyes számot általában egy függőleges vonallal jelzik. Az amerikaiak «1»-et írnak, nem pedig « 1 »-et.

A hetes számot általában áthúzás nélkül írják-«7» és nem « 7 ».

A százasokat az ezresektől vesszővel választják el, nem pedig ponttal, pld, 5,600 - nem pedig 5.600.

A tizedeseket ponttal választják el és nem vesszővel, pld. 9.85 - nem 9,85.

M. PÉNZRENDSZER

Az Egyesült Államok pénzrendszere a dollárra alapszik. A penny (1 cent) a legkissebb értékegység. 100 cent van egy dollárban. Az Egyesült Államok ismertebb pénzegységeinek a felsorolása következik:

1. Pénzérmék

Penny	(1 cent)	1¢	vagy	$ .01
Nickel	(5 centów)	5¢	vagy	$ .05
Dime	(10 centów)	10¢	vagy	$ .10
Quarter	(25 centów)	25¢	vagy	$ .25
Half-dollar	(50 centów)	50¢	vagy	$ .50
One dollar	(100 centów)			$1.00

2. Bankjegyek

One dollar	$1.00
Two dollars	$2.00
Five dollars	$5.00
Ten dollars	$10.00
Twenty dollars	$20.00
Fifty dollars	$50.00
One hundred dollars	$100.00

Két dollár és harminc cent kombinációját például így írják: $2.30.

N. SÚLYÓK ÉS MÉRTÉKEGYSÉGEK

1. Hosszmértékegységek

1 mile (mérföld) = 1,790 yards = 5,280 feet (láb) = 1.609 kilométer
1 yard = 3 feet (láb)= 91.44 centiméter
1 foot (láb) = 12 inches = 30,48 centiméter
1 inch = 2,54 centiméter

2. Felületmértékegységek

1 square mile = 640 American acres =258,999 hektár
1 acre = 43.6 square feet = 4.8 square yards = 0,405 hektár
1 square yard = 9 square feet = 0,836 négyzetméter

1 square foot = 144 square inches = 929 négyzetcentiméter
1 square inch = 6,45 négyzetcentiméter

3. Súlymértékegységek

1 American ton =1,016 tonna
1 pound =16 ounches =453,592 gramm
1 ounce =28,350 gramm

4. Urmértekegységek

1 gallon = 4 quarts = 8 pints = 3,785 liter
1 quart = 2 pints = 0,947 liter
1 cup = 0,285 liter

VII. FEJEZET

AMERIKAI ÜNNEPEK ÉS MEGEMLÉKEZÉSEK

NEW YEAR'S DAY - Újév - Január 1 - Hivatalos ünnep minden államban.

MARTIN LUTHER KING'S BIRTHDAY - Martin Luther King születésnapja - Január 15 - Megemlékezés a nagy polgárjogi harcosról; minden államban nemzeti ünnep.

LINCOLN'S BIRTHDAY - Lincoln születésnapja - Február 12 - Több államban hivatalos ünnep.

VALENTINE'S DAY - Február 14 - Édességeket, virágokat és más szeretetet jelképező tárgyakat cserélnek ki ezen a napon.

WASHINGTON'S BIRTHDAY - Washington születésnapja - Február harmadik hétfője - Az Egyesült Államok megalapítójának és első elnökének tiszteletére hivatalos ünnep majdnem minden államban.

ASH WEDNESDAY - Hamvazószerda - A böjt első napja, megemlékezés többnyire februárban vagy marciusban.

ST. PATRICK'S DAY - Március 17 - Megemlékezés Írország szent patrónusa haláláról.

APRIL FOOL'S DAY - Április bolondja - Április 1. Ez alkalommal tréfákkal lepik meg egymást az emberek.

PALM SUNDAY - Virágvasárnap - Húsvét előtti vasárnap

GOOD FRIDAY - Nagypéntek - Húsvét előtti péntek

EASTER SUNDAY - Húsvét Vasárnapja - Ezen a napon ünnepelik a keresztények Krisztus feltámadását.

PASSOVER - Április 5-13* - Zsidó ünnep, amely a Szabadság Ünnepe néven ismeretes. Megemlékezés a zsidóság menekűléséről Egyiptomból és a rabszolgaságból való felszabadulásukról.

MOTHER'S DAY - Anyák napja - Május második vasárnapja.

SHAVOUT - Május 26-27* - Zsidó ünnep, amely megemlékezik a tízparancsolatról és az egész Torah-ról.

MEMORIAL DAY - Megemlékezés napja - Május utolsó héfője, minden háborúban elesett emlékére. A Megemlékezés Napját a polgárhaború óta ünneplik.

FLAG DAY - A Zászló Napja - Június 14 - Néhány államban nyilvános ünnep. Megemlékezés a nemzeti zászló (csillagokkal és sávokkal) elfogadásáról a Kontinentális Kongresszuson 1777-ben.

FATHER'S DAY - Apák napja - Június harmadik vasárnapja.

INDEPENDENCE DAY - A Függetlenség napja - Július 4 - Minden államban hivatalos ünnep. Ezen a napon fogadták el a Függetlenség kikiáltását 1776-ban.

LABOR DAY - A Munka Napja - Szeptember első hetfője. Ezen a napon ünneplik az amerikai dolgozókat. Általában ez a nap a nyári vakáció vége. Hivatalos ünnep, amelyet minden államban megtartanak.

ROSH HASHANA - Szeptember 16-17* - A zsidó Újév

YOM KIPPUR - Szeptember 24-25* - Zsidó ünnep, a vezeklés napját ünneplik imádsággal, bőjttel és vezekléssel.

SUCCOTH - Szeptember 30 - Október 7* - Zsidó ünnep, amely az aratást jelzi és a Tabernákulum fesztiválját. A Succoth nyolcadik napját Shemin Atsereth néven ismerik.

SIMCHAT TORAH - Október 6* - Zsidó ünnep, amely a Torah-ot ünnepli.

COLUMBUS DAY - Október második hétfője, Amerika felfedezésének a 1492-ben Kolumbusz által való megemlékezése. Sok államban hivatalos ünnep.

---

*Minden zsidó ünnep az azelőtti naplementével kezdődik és az ünnep utolsó napján a neplementével ér véget. Ezeknek az ünnepeknek dátuma évről évre változik, mert a zsidó naptár különbözik az Egyesült Államok hivatalos naptárától.

HALLOWEEN - Október 31 - Olyan nap, amikor a gyermekek jelemzbe öltöznek, körbejárják a szomszédságot, bekopognak az ajtón és édességeket kéregetnek. Ha nem kapnkak, ártatlan csínnyel válaszolnak.

VETERAN'S DAY - November 11 - Az Egyesült Államok Hadserege veteránjait tiszteli. Majdnem minden államban hivatalos ünnep.

THANKSGIVING DAY - Hálaadás Napja - Általában november negyedik csütörtöke. Ez nagy ünnep, amely kifejezi az amerikaiak hálaját a föld terméséért. Ezen az ünnepen a vacsora hagyományos amerikai ételekből áll, mint pld. pulyka, édes burgonya, kukorica és sütőtökpite. Ez a családi összejövetelek ünnepe is. A hagyomány szerint, ezt az ünnepet az már első telepesek megünnepelték. Minden államban hivatalos ünnep.

CHRISTMAS DAY - Karácsony Napja - December 25 - Minden államban hivatalos ünnep, Színtén vallásos ünnep Jézus Krisztus születését ünnepli.

VIII. FEJEZET

AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK ÖNKÉNTES SZERVEZETEI

Reméljük, hogy ez a tájékoztató füzet néhány olyan kérdésre választ tud adni, amely Önt foglalkoztatja. Hosszú és boldog életet kívánunk Önnek, mint amerikai társunknak.

Üdvözöljük és sok szerencsét kívánunk!

AMERICAN COUNCIL FOR NATIONALITIES SERVICE - ACNS

AMERICAN FUND FOR CZECHOSLOVAK REFUGESS - AFCR

BUDDHIST COUNCIL FOR REFUGEE RESCUE AND RESETTLEMENT

CHURCH WORLD SERVICE - CWS

HEBREW IMMIGRANT AID SOCIETY - HIAS

IDAHO INTERNATIONAL INSTITUTE

INTERNATIONAL RESCUE COMMITTEE - IRC

IOWA REFUGEE SERVICE CENTER

LUTHERAN IMMIGRATION AND REFUGEE SERVICES - LIRS

MIGRATION AND REFUGEE SERVICES

POLISH-AMERICAN IMMIGRATION AND RELIEF COMMITTEE - PAIRC

PRESIDING BISHOP'S FUND FOR WORLD RELIEF - PBF

TOLSTOY FOUNDATION - TF

UNITED STATES CATHOLIC CONFERENCE - USCC

WORLD RELIEF OF THE NATIONAL ASSOCIATION OF EVANGELICALS - WR